

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitimin Felsefi Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı

OKUL YÖNETİCİSİ, ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİNE GÖRE EĞİTİMDE DİYALOG

Semra ERGİN

Yüksek Lisans Tezi

VAN - 2010

OKUL YÖNETİCİSİ, ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE
EĞİTİMDE DİYALOG

Semra ERGİN

2024

Van, 2024

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitimin Felsefi Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı

OKUL YÖNETİCİSİ, ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE
EĞİTİMDE DİYALOG

DIALOGUE IN EDUCATION ACCORDING TO THE OPINIONS OF SCHOOL
MANAGERS, TEACHERS AND STUDENTS

Semra ERGİN

Doç. Dr. Sevgi KOÇ

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2024

ONAY SAYFASI

Semra ERGİN tarafından, Doç. Dr. Sevgi KOÇ danışmanlığında hazırlanan “Okul Yöneticisi, Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Eğitimde Diyalog” başlıklı bu çalışma, 13/12/2024 tarihinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 24/03/2024 tarihli ve 2024/06-33. sayılı kararı ile Prof.Dr.Hasan ÇİÇEK Başkanlığında, Doç. Dr. Sevgi KOÇ ve Dr. Öğretim Üyesi Naciye AYNAS’ın Jüri Üyeliğinde oluşturulan Tez Savunma Jürisi huzurunda savunularak Jüri tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri kapsamında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fuat TANHAN
Enstitü Müdürü

Öz

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş bir toplumun tüm öğelerini etkileyerek toplumu yeniden yapılanma sürecine götürür. Yeni toplumun-bilgi toplumu- gereksinimlerine cevap vermek için toplumla ters düşmeyecek, toplumu geliştirecek özellikler ile donatılmış bireylere ihtiyaç vardır. Bu bireylerin yetiştirilmesi için eğitim sisteminin çağa uygun şekilde kendini sürekli yenilemesi gerekmektedir. Bu araştırmada 21. Yüzyılın önemli yeterlilikleri arasında gösterilen diyalog kavramı eğitim çerçevesinde ele alınmıştır. Bütünün önemi göz önünde tutularak, bütünün parçaları ve parçaların bütüne ve birbirine nasıl etki ettiği ve bu etkilerin yansımalarını bütünsel çerçevede araştırmak için nitel araştırma yöntemi desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 eğitim ve öğretim yılında ortaöğretim kademesinde görev yapan okul yöneticileri, öğretmen ve öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak amaçlarla tutarlı, hedeflere ulaştırıcı açık uçlu soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre etkili oluşturulamayan diyalogun hemen hemen her alanda eksikliğinin hissedileceği, bu eksikliğin göz ardı edilmesi, fazla önemsenmemesi durumunda kaosun oluşacağı ve toplumun bu durumdan ciddi şekilde zarar göreceği vurgulanmıştır. Katılımcılar sınıfların, ideal olarak, öğrenci ve öğretmenlerin birlikte anlayış geliştirdikleri bilgi oluşturma ortamlarını oluşturduğu göz önüne alınırsa öğretmenlerin, etkinlikleri ve zamanı düzenleyerek etkileşimli fırsatların dinamiklerini yaratmaları ve şekillendirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla beraber öğretmenler arasındaki diyalogun hem onlar hem de öğrenciler üzerindeki etkisi, öğretmenlerin öğrenciler ve öğrencilerin kendi arasındaki etkileşimin kalitesi ile eğitim diyalogunun kalitesi, sınıflarda bilgi ve öğrenmenin inşası için kritik öneme sahip düşüncesini öne çıkarmıştır. Çalışma kapsamında bireyi, toplumu ve eğitim sistemini geliştirecek önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: eğitim, okul, diyalog, etkileşim.

Abstract

The transition from industrial society to information society affects all elements of a society and leads to a process of restructuring. In order to meet the needs of the new society - the information society - individuals are needed who will not be in conflict with society but are equipped with characteristics that will develop society. In order to raise these individuals, the education system must constantly renew itself in accordance with the age. In this research, the concept of dialogue, which is shown among the important competencies of the 21st century, was discussed within the framework of education. Considering the importance of the whole, the phenomenological design, one of the qualitative research methods, was used to investigate the parts of the whole and how the parts affect the whole and each other, and the reflections of these effects within a holistic framework. The study group of the research consisted of school administrators, teachers and students working at the secondary education level in the 2023-2024 academic year. A semi-structured interview form containing open-ended questions consistent with the aims and reaching the objectives was used as a data collection tool in the study. Content analysis technique was used in the analysis of data. According to the results of this research, it has been emphasized that the absence of effective dialogue will be felt in almost every field, and if this deficiency is ignored and not given much importance, chaos will occur and society will be seriously harmed by this situation. Participants stated that teachers need to create and shape the dynamics of interactive opportunities by organizing activities and time, given that classrooms ideally constitute knowledge-building environments where students and teachers develop understanding together. However, the impact of dialogue between teachers on both them and their students has highlighted the idea that the quality of interaction between teachers and between students and the quality of educational dialogue is critical to the construction of knowledge and learning in classrooms. Within the scope of the study, suggestions were made to improve the individual, society and the education system.

Keywords: education, school, dialogue, interaction.

Teşekkür

Tez çalışması sürecinde desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, bıkmadan usanmadan her soruma içtenlikle ve sabırla cevap veren her daim güler yüzlü saygıdeğer hocam Doç. Dr. Sevgi KOÇ'a özverisi, emekleri ve değerli öğretileri için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Lisansüstü eğitimim boyunca kendilerinden ders aldığım, değerli bilgilerinden, yararlandığım saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK, Prof. Dr. Ahmet YAYLA, Prof. Dr. Eyüp AKTÜRK, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Şirin DEMİR, Dr. Öğr. Üyesi Şehnaz Nigâr ÇELİK, Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Mehmet MAZLUM, Dr. Öğr. Üyesi Fatma GÜNGÖRER Dr. Öğr. Üyesi Mensure Kızıl ÖZTÜRK'e teşekkür ediyorum.

Bu günlere gelmemde ve her başarımda en büyük paya sahip, her koşulda tek destekçim olan, varlığını ve gücünü her daim hissettiğim biricik canım annem Vatan ERGİN'e en özel teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum.

“Canım Anneme.”

İçindekiler

Öz.....	i
Abstract.....	i
Teşekkür.....	iii
Tablolar Dizini.....	vii
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	2
Sayıltılar.....	4
Sınırlılıklar.....	4
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	5
Eğitimde Diyalog ve Diyalog Öğretimi.....	5
Diyalog Türleri.....	10
Diyalog Sorunlarının Nedenleri.....	14
Diyalogun Faydaları.....	15
İlgili Çalışmalar.....	17
Bölüm 3 Yöntem.....	20
Araştırma Deseni.....	20
Araştırmanın Çalışma Grubu.....	20
Veri Toplama Araçları.....	22
Veri Toplama Süreci.....	23
Verilerin Analizi.....	23
Bölüm 4 Bulgular.....	25
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	61

Kaynaklar.....	71
EK-A: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	78
EK-B: Etik Komisyonu Onay Bildirimi.....	80
EK-C: Etik Beyanı.....	81
EK-D: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu	82

Tablolar Dizini

Tablo 1	<i>Görüşme Yapılan Öğrenciler, Öğretmenler ve Okul Yöneticilerine Ait Özellikler.....</i>	21
Tablo 2	<i>Öğrencilerin Diyaloğa İlişkin Görüşleri.....</i>	25
Tablo 3	<i>Öğretmenlerin Diyaloğa İlişkin Görüşleri.....</i>	26
Tablo 4	<i>Yöneticilerin Diyaloğa İlişkin Görüşleri.....</i>	28
Tablo 5	<i>Öğrencilerin Diyaloğun Oluşmasını Sağlayan /Diyaloğu Kolaylaştıran Etmenlere İlişkin Görüşleri.....</i>	30
Tablo 6	<i>Öğretmenlerin Diyaloğun Oluşmasını Sağlayan /Diyaloğu Kolaylaştıran Etmenlere İlişkin Görüşleri.....</i>	32
Tablo 7	<i>Yöneticilerin Diyaloğun Oluşmasını Sağlayan /Diyaloğu Kolaylaştıran Etmenlere İlişkin Görüşleri.....</i>	36
Tablo 8	<i>Öğrencilerin Diyaloğu Kesintiye Uğratan / Diyaloğu Zorlaştıran Etmenlere İlişkin Görüşleri.....</i>	38
Tablo 9	<i>Öğretmenlerin Diyaloğu Kesintiye Uğratan / Diyaloğu Zorlaştıran Etmenlere İlişkin Görüşleri.....</i>	39
Tablo 10	<i>Yöneticilerin Diyaloğu Kesintiye Uğratan / Diyaloğu Zorlaştıran Etmenlere İlişkin Görüşleri.....</i>	43
Tablo 11	<i>Öğrencilerin, Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Etkili Diyalog Kuran Kişilerin Özelliklerine İlişkin Görüşleri.....</i>	45
Tablo 12	<i>Öğrencilerin, Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Etkili Diyaloğun Eğitime Faydalarına İlişkin Görüşleri.....</i>	49
Tablo 13	<i>Öğrencilerin, Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Diyaloğsuz Ortama İlişkin Görüşleri.....</i>	53
Tablo 14	<i>Öğrencilerin, Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Etkili Diyalog Önerileri.....</i>	56

Bölüm 1

Giriş

Problem Durumu

İletilmek istenen bilginin hem gönderici hem de alıcı tarafından anlaşıldığı bir ortamda bilginin bir göndericiden bir alıcıya aktarılma süreci ("iletişim", 2024); kişiler arasında duygu, düşünce, bilgi, haber alışverişi; duygu düşünce, bilgi ve haberlerin akla gelebilecek her türlü biçim ve yolla kişiden kişiye karşılıklı olarak aktarılması (TDK,2023) gibi tanımlarla ifade edilen iletişim kavramı ortama, duruma ve insanların buldukları konuma göre farklı farklı şekillerde ortaya çıkarken her yerde çok kolay ve rahat bir şekilde gerçekleştirilebilme özelliğine sahiptir. İletişim kavramının bir üst şekli olarak karşımıza çıkan ve belirli özellikleri- içten, samimi, yargısız- içinde barındırarak iletişimden farklılaşan diyalog kavramı ülkemizde 21. yüzyıl yetkinlikleri adı altında 2016 senesinde eğitim programlarında yer alan beceriler arasında bulunmaktadır (Uçak & Erdem, 2020). En genel anlamıyla diyalog insanın kendini ve kendi dışındaki dünyayı anlama, anlamlandırma, açıklama ihtiyacının bir aracıdır (Çetin, 2023). Hemen hemen her alanda eksikliği hissedilecek olan ve bu eksikliğin göz ardı edilmesi, fazla önemsenmemesi durumunda da kaosun olacağı ve toplumun bu durumdan ciddi şekilde zarar göreceği düşüncesi ile hayatın her alanında karşımıza çıkan diyalog kavramı bu çalışmada eğitim çerçevesinde ele alınmıştır (Kumdereli, 2020). Böylelikle eğitimin en önemli girdisi olan öğrencilerin sağlıklı kişilik geliştirmeleri, istenilen düzeyde performans göstermeleri, motivasyonlarının yükselmesi ve başarılarının artırılıp, hoşgörü, saygı ve empati becerilerinin geliştirilmesi de sağlanacak; eğitimin paydaşlarını nasıl etkilediği ve okul iklimi üzerindeki durumu da saptanmış olacaktır.

Yapılan literatür taramalarında ya bu kavram derleme olarak kaleme alınmış (Onur, 1979)- tarihsel serüveni, öğeleri, özellikleri ve toplumla olan bağı (Ünder, 1994)- ya da eğitim ile ilişkisinde yalnızca bir noktaya değinilmiş ve bütünlük göz ardı edilmiştir- yalnız öğrenci, yalnız öğretmen ya da yalnız idareci penceresinden durum incelenmiştir (İşingöz & Bülbül, 2012). Eğitim çerçevesinde ele alınan diyalog kavramı bu çalışmada bütünün önemi,

bütünün parçaları ve parçaların birbirine nasıl etki ettiği ve bu etkilerin yansımalarını muhataplarıyla birebir etkileşim içine girerek, onları sürece dahil ederek birinci elden bilgi edinmeye çalışması bakımından öğrenci-öğretmen-okul yöneticisi bağlamında konuya yaklaşılmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı. Bu araştırmanın amacı ortaöğretim kademesindeki öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin diyaloga ilişkin görüşlerini eğitim çerçevesinde ele almaktır. Diyalog (iletişim) 21.yüzyılın önemli yetkinlikleri arasında yer alan (Uçak & Erdem, 2020), tüm dünyada önemi her geçen gün daha da artan, ülkelerin eğitim politikalarının vazgeçilmezi haline gelen ve bu doğrultuda eğitim programlarında yer verip önemle üzerinde durdukları becerilerdendir. Ülkemizde de Millî Eğitim Bakanlığı konularla ilintili bir şekilde programda yer verdiği özellikle de disiplinler arası bir yaklaşımla kazandırmaya çalıştığı yetkinlikler arasında bulunur (MEB-TTKB, 2023). Değişen toplum yapısının gereği olarak bilgi toplumunun istek ve ihtiyaçlarına cevap veren, toplumla uyum içinde olan, toplumun gelişmesine katkı sağlayarak çağın gereklerine uygun, çevrelerinden haberdar olan bilgi, fikir ve duyguların tam, net bir şekilde aktarılması ve paylaşılması için etkileşim içinde buldukları (okul yöneticisi pozisyonundaki kişiler, bunların kendi arasındaki diyalogları; öğretmenlerin meslektaşları ve öğrenciler ile öğrencilerin kendi arasındaki diyalogları) kişiler ile olan iletişimlerinin öğrenci üzerindeki etkisini, okul iklimine yansımalarını ve kendi performans ve gelişimlerine katkısını ortaya koymaktır.

Eğitimin paydaşları olan ve özellikle öğrenciye bu zorlu yolda ışık tutan ve rol model olan öğretmen ve okul yöneticilerinin başta kendi aralarındaki etkili ve yapıcı iletişimi olmak üzere olumlu bir okul iklimi ve çevresi oluşturup öğrencilere gerekli katkı verilerek onların 21.yüzyılın becerilerine ulaşmalarını sağlayacaktır. Bulguların değerlendirilerek sonuçların bu araştırmanın amacına hizmet etmesi, pratikte fayda sağlaması, eksikliği gidermesi ve literatürdeki boşluğu doldurması hedeflenmiştir. Bu amaca ulaşmak için şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin diyaloga ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin etkili diyalog için olumlu ve olumsuz öğelerin ve kişisel özelliklerin eğitime yansımalarına yönelik görüşleri nelerdir?
3. Öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin etkili diyaloga ilişkin önerileri nelerdir?

Araştırmanın önemi. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş bir toplumun tüm öğelerini etkileyerek toplumu yeniden yapılanma sürecine götürür. Yeni toplumun -bilgi toplumu- gereksinimlerine cevap vermek için toplumla ters düşmeyecek, toplumu geliştirecek özellikler ile donatılmış bireylere ihtiyaç vardır. Bu bireylerin yetiştirilmesi eğitim sisteminin çağa uygun şekilde kendini yenilemesiyle mümkündür. 21.yüzyıl yetkinlikleri adı altında ülkemizde 2016 senesinde eğitim programlarında yer alan beceriler ile yeni bir yapılanmaya gidilmiştir (MEB-TTKB, 2023). Bu yetkinlikler arasında bulunan, çoğu alanda eksikliği hissedilebilecek olan ve toplumun zarar görmemesi düşüncesi ile iletişim ve onun üst şekli olan diyalog kavramı ele alınmıştır. Böylelikle eğitimin en önemli girdisi olan öğrencilerin sağlıklı kişilik geliştirmeleri, istenilen düzeyde performans göstermeleri, motivasyonlarının yükselmesi ve başarılarının artırılıp, hoşgörü, saygı ve empati becerilerinin geliştirilmesi de sağlanacaktır. Eğitim diyalogu üzerine yapılan çalışmaların azlığı ve konunun her geçen gün artan önemi dolayısıyla bu konunun çeşitli bileşenler açısından incelenmesi gerekli görülmüştür. Yapılan literatür taramalarında ya bu kavram derleme olarak kaleme alınmış (Onur, 1979) ya da eğitim ile ilişkisinde yalnızca bir noktaya değinilmiş ve bütünlük göz ardı edilmiştir (İşingöz & Bülbül, 2012). Bütüne yönelmesi ve parçaların birbirine nasıl etki ettiği ve bu etkilerin yansımalarını muhataplarıyla birebir etkileşim içine girerek, onları sürece dahil ederek birinci elden bilgi edinmeye çalışması bakımından literatüre yeni bir soluk katacağı hedeflenmiştir.

Sayıtlılar

Bu çalışma, 2023-2024 eğitim ve öğretim döneminde ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin, öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşme formunda yer alan sorulara içtenlikle yanıt verdikleri varsayımına dayanmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma;

- 2023-2024 eğitim ve öğretim döneminde ortaöğretim kademesinde görev yapan 12 öğretmen, 5 okul yöneticisi ve farklı sınıf türünde okuyan 10 öğrenci,
- Araştırma neticesinde oluşturulan yarı-yapılandırılmış görüşme formunun kapsamı ile sınırlıdır.

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Eğitimde Diyalog ve Diyalog Öğretimi

Eğitimde diyalogun tanımı konusunda net bir fikir birliği yoktur, diyalogun öğretmen-öğretmen, öğretmen-öğrenci ya da öğrenciler arasında meydana geldiği görülebilmekte ve katılımcıların diyaloga etkisi ile katılımına vurgu yapılabilmektedir. Diyalog teknik olarak karşılıklı konuşma; konuşmaya dayanılarak yazılmış eser, oyun, roman, hikâye vb. eserlerde iki veya daha çok kimsenin konuşması ve anlaşma; uyum sağlama ve bu yolda çalışma (TDK, 2023) olarak tanımlanırken, felsefede diyalog içerik ve biçim olarak farklı tarza sahip ve kişilerin konuşma şeklinde düşüncelerini ortaya koyduğu bir anlatım yaklaşımı olarak tanımlanabilir (Çetin, 2023). Yani en az iki bireyin gerçekleştirdiği tartışmadır. Freire'e göre diyalog, yaşamı anlamlandırmak için kişilerin karşı karşıya gelmesi ve sözler sarf etmesidir (Freire, 2021). Freire için diyalogun temeli olan sözün iki özelliği mevcuttur (Freire, 2021): Eylem ve düşünce. İstenilen düzeyde bir diyalogun gerçekleşmesi isteniyorsa eylem ile söz birbirlerine paralel yani birbirlerini desteklemelidir. Aksi halde eylemin feda edilmesi lafazanlık olurken, düşüncenin feda edilmesi aktivizm olur (Freire, 2021). Mikhail Bakhtin'e ve Martin Buber'e göre diyalog kavramının birden fazla farklı anlamları bulunmaktadır. Hangi bilme türü olursa olsun önkoşulu diyalogdur. Var oluşun gerçekliğini diyalojik temele dayandıran Bakhtin'in kullandığı her kavramın amacı diyalojik ilkenin şartlarını açıklamaya yöneliktir. Ona göre tartışmalı bir içerik öğrenenin karşı tarafın düşüncelerine ilişkin farkındalık oluşturması bakımından önemlidir. Bu durum çok sesliliğe ve diyaloga katkı sağlar (Yıldırım, 2012).

Buber e göre eğitimin temeli ilişkidir. İlişki merkezli bir eğitim öne sürer. Çocuğun yaratılışı göz ardı edilerek bir şeyler öğretmek ya da öğretmenin etkinliğini ortadan kaldırıp çocuğa sınırsız özgürlük tanımak yanlıştır ve bunu eleştirir. Eğitimin temelini diyalojik ilişki dostluk olarak adlandırdığı karşı tarafı denemek, tecrübe etmek olarak görür. Ona göre diyalojik ilişki unsurları:

- 1) İki kişinin ilişkisi;
- 2) Birlikte yaşanan olay;

3) Kişilerin kendi gerçekliğini kaybetmeden ortak olayı karşı tarafça yaşaması (Tüzer, 2009).

Buber bireye değil kişiye odaklanır. Yani karşılıklı, birlik, beraberlik vurgusu yapar. Onun eğitim anlayışı bireyselci değil personalist bir anlayıştır (Elçi&Koç, 2021). Birey maddi şeylere bağlı, bencil, koşullandırılmış özne iken; kişi bağımsız, maneviyatı güçlü özgür bir özne olarak E. Mounier tarafından tanımlanır (Aydar, 2013). Dolayısıyla diyalojik karakterli ilişki olarak adlandırılacak bir felsefe anlayışı vardır. Martin Buber öğretmen ve öğrenciye aktif olacakları roller vererek belli başlı temel kavramları ki bu temel kavramlar yaratıcılık, karakter eğitimi, özgürlük bu kavramlara yeni açılımlar getirerek salt öğretmen ya da salt öğrenci merkezli eğitim anlayışının meydan çıkardığı sorunları ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Ona göre özgürlük sorumluluk üstlenmek iken yaratıcılık gerçeğin meydana getirilmesine katkıda bulunmaktır (Tüzer, 2009).

Ünder (1994) Rorty'nin diyalogun sonucundan çok tarafların onu sürdürme eğiliminin önemine; Gadamer'in ise gerçeğin incelenmesi noktasında soru cevap metodunun önemine değinir.

Habermas'a göre (2001) ideal konuşma iletişimi farklı yola sürükleyen durumların olmadığı konuşma şeklidir. Kimsenin diğerine üstün olmadığı duyuşsal özelliklerin etkisiz olduğu sadece ve sadece en iyi kanıtların hüküm sürdüğü konuşmanın faydaları ve Sokrates tartışmasından ayrı yönleri şöyle sıralanabilir:

- a) Tarafların konuşmanın seyri açısından eşit olması durumu,
- b) Konuşmaların eleştirilmesi,
- c) Duyuşsal yönden eşit ve kişinin kendine karşı dürüst oluşu,
- d) Emir ve kabul etmeme durumunda eşitlik.

Diyalog kavramını felsefi alanda bir yöntem şeklinde nitelikli olarak kullanan ilk kişi ise Sokrates'tir (Çetin, 2023). Sokrates için erdem önemli bir değer olup bilgiyle aynı öneme sahiptir ve ulaşmak için de diyaloga başvurur. İroni ve doğurtmaca yolu ile bilgiye ulaşmaya çalışırken karşıdaki kişiyi sorduğu sorularla önce şaşkınlığa daha sonra ise kişinin aklındaki bilgileri açığa çıkarma çabası Sokrates'in diyalogunda göze çarpar (Ökten, 2022). Sokrates diyalogunda amaç; öğrenciye sorular sorup öğretilmek istenen bilginin öğrenci

tarafından keşfedilmesi ve öğrencinin sonuca birlikte ulaşıldığını düşünmesi istenir. Böylelikle öğrencinin süreç boyunca aktif halde olması ve eleştirel bir tutum kazanması amacı vardır. Peki Sokrates nasıl kişilerle tartışır? Sokrates tartışmada üstünlük kuracağı kişiler, bunlar genelde öğrencisi, bir köle veya çevresindeki herhangi bir kişi ile tartışır. Ancak kişi bu işte usta, saygısız veya saldırgan ise Sokrates üstünlük kurmak için karşı tarafı yüceltme politikasıyla taviz vermeye zorlar. Aksi durumda ya kişiyi sinirlendirip hatalar yapmasına sebep olur ya ortamı terk eder ya da yardım ister. Şimdi ise Sokrates'in diyalog yaklaşımına bakalım: Tartışma konusunu hiçbir zaman Sokrates başlatmaz. Onun yöntemi şu şekilde işler: Yüceltme politikasıyla karşıyı yüceltip kendini aşağı çekerek hiçbir şey bilmediğini öğrenmek için mücadele verdiğini belirtir. Anlatılanlar karşısında kafama takılan küçük bir şey var diyerek sorularına başlar. İki türlü yaklaşımı vardır: Birincisi Sokrates konuyla pek alakalı olmayan sorular sorarak kişiyi şaşkırtır ve onun istediği cevabı verdirtir. Bunun üzerine Sokrates bu cevaptan mantıklı çıkarımlarda bulunur ve kişiyi onaylar. Bu durum kişinin ilk cevabıyla çelişir ve savı Sokrates tarafından çürütülmüş olur. İkincisi Sokrates kısa sorular sorar. Gerekece olarak uzun yanıtları hatırlamakta zorlandığını belirtir. Böylelikle kişinin fazla ve detaylı düşünme şansı azaltılmış olur (Ünder, 1994).

Menon Diyalogu. Menon erdemini öğretilip öğretilmeyeceğini Sokrates'e sorar. Sokrates ise direkt cevabı vermek yerine uygun sorular ile cevabı bulmasına yardım eder. Bu olaya Sokrates'in bir köle ile girdiği durumun kaynaklık ettiği söylenir. Öyle ki Sokrates hayatında matematik ve geometri dersi almamış bir köleye geometri teoremleri çözdürür. Bunu yaparken hiçbir bilgi aktarmaz, önyargısız bir şekilde tüm anlatılanları dinler ve her anlatılana kuşkuyla bakar akabinde sadece uygun sorular sorarak kölenin doğruyu bulmasına yardım eder. Çünkü Sokrates'e göre zaten kölenin kafasında tüm cevaplar vardır. Kendisi sadece olan bir şeyleri açığa çıkarmaktadır. Sokrates'in yaptıkları bir ebenin yaptığına benzetilir. Çünkü ebe nasıl ki olan bir şeyi dışarı çıkarıyor ise Sokrates de tıpkı ebe misali kişinin zihninde var olanı uygun sorular yönelterek açığa çıkarmaktadır (Kantarıcı, 2013).

Protogoras'ın Diyalogu. Hipogrates yönetimde görev almak için bilge kişilerden ders almak istemektedir. Bunun için Sokrates den yardım ister ve

birlikte o dönemin ünlü bilgelerinden Protogoras 'a giderler. Sokrates'in sofist denilen kişilere karşı tutumundan kaynaklı Protogoras ile aralarında tartışma başlar. Protogoras siyaset ve erdemini öğretilebileceğine karşı Sokrates bunun mümkün olmadığını savunur. Tabii bunu yaparken kendi yöntemini kullanır. Önce karşı tarafın söylediklerini kabul etmiş gibi durur ve ona ilişkili sorular yöneltir. Karşının kısa cevapları Sokrates'i memnun ederken Protogoras bir süre sonra bu durumdan rahatsız olur ve durumu lehine çevirir (Aygün, 2018). Sokrates durumu değiştiremeyeceğini anlayınca ortamı terk etmek söyleminde bulunur, böylelikle insanların gözünde onu güçsüz, sınırları olan biri haline getirecektir. Taraftarlar devreye girer. Tartışma kaldığı yerden devam eder. Protogoras'ın kısa cevaplarına karşın Sokrates uzun cevaplar verme gayretindedir. Tartışma şöyle biter: Sokrates'in erdem ile bilginin aynı olduğu ve öğretilebileceği; Protogoras ise aynı olmadığı ve öğretilemeyeceği sonucuna ulaşırlar. Sonuç olarak her ikisi de önceden savundukları görüşlerden vazgeçip karşı görüşü savunma durumuna geçmişlerdir (Durmaz, 2020).

Eğitimsel diyalog biçimlerine atıfta bulunmak için kullanılan terimlerde önemli farklılıklar vardır. Diyalojik öğretim (Nystrand, 1997), diyalojik sorgulama (Wells, 1999), işbirlikçi akıl yürütme (Rheznitskaya ve diğerleri, 2001), diyalojik pedagoji (Skidmore, 2006), diyalojik öğretim (Alexander, 2006), sorumlu konuşma (Wolf, Crosson ve Resnick, 2006) ve keşfedici konuşma (Mercer & Dawes, 2008) gibi. Wegerif'in çalışmasında (2007), öğretmenlerin ve öğrencilerin açık ve yapıcı bir ortamda müzakere edebilecekleri, keşfedebilecekleri ve farklı fikirlerle yüzleşebilecekleri bir "diyalojik alan" fikrini önerir. Öğretmen ve öğrenciler arasındaki tüm sınıf diyaloguna odaklandığından, öğretmenlerin eğitim diyalogunda hayati kolaylaştırıcı bir rol oynadığını gözler önüne serer. Benzer şekilde eğitim diyalogunu, Alexander'ın (2006) diyalojik öğretim kriterlerine uygun olarak ortak bir anlayış oluşturmak amacıyla farklı fikir ve görüşleri keşfederek hem öğretmenin hem de öğrencilerin bulunduğu sınıfta karşılıklı etkileşim olarak yorumlayabiliriz.

Diyalogun temel amacı, daha fazla soru sorarak fikir alışverişinde bulunmaktır. Sınıf ortamında diyalojik öğretim, öğrencilerin düşünmesini, öğrenmesini ve anlamasını teşvik etmek ve geliştirmek için konuşmanın gücünden yararlanan etkileşimin beş ilkesine dayandırılabilir (Alexander, 2006).

Sınıftaki diyalojik etkileşim yoluyla öğrenciler soru sormayı, bakış açılarını açıklamayı ve birbirlerinin fikirleri hakkında yorum yapmayı öğrenirler. Sınıf etkileşimi olma kriterlerini yerine getirdiğinde bu ilkeler diyalojik olarak kabul edilebilir:

1) Kolektif-toplu (küçük bir grup veya tüm sınıf olarak öğrenciler ve öğretmenleri öğrenme görevlerini birlikte ele alır);

2) Karşılıklı (öğrenciler ve öğretmenleri birbirlerini dinler, fikirlerini paylaşır ve alternatif bakış açılarını değerlendirir);

3) Destekleyici (öğrenciler fikirlerini utanma korkusu olmadan özgürce ifade ederler ve ortak anlayışa ulaşmak için birbirlerine yardım ederler);

4) Kümülatif-birikimli (katılımcılar kendi ve başkalarının fikirleri üzerine inşa eder ve bunları tutarlı düşünme ve sorgulama çizgileri oluşturmak için birbirine bağlar);

5) Amaçlı (öğretmen, tartışmayı belirli öğrenme hedeflerini göz önünde bulundurarak planlar ve yönlendirir). Lefstein (2006) tarafından diyalojik öğretime yönelik mevcut kriterleri tamamlamak için iki ek özellik önerilmiştir. Lefstein'a göre diyalog ayrıca şöyle olmalıdır:

6) Anlamlı (öğretmen ve öğrenciler karşılıklı ilgi duyulan bir konunun tartışılmasına kendi görüşlerini getirir)

7) Eleştirel (öğretmen ve öğrenciler farklı noktaları belirler ve bunlarla ilgili soruları araştırır). Alexander (2013), öğretmenleri tarafından konuşmanın eğitici işlevlerinin (düşünme, öğrenme, iletişim kurma, diyalojik etkileşimlerde demokratik katılım, öğretme ve değerlendirme), öğrencilerin bilişsel ve iletişim becerilerinin gelişimini kolaylaştırabileceğini savunur. Öğretmenlerin eğitim diyalogunun kolaylaştırıcıları olarak önemli rolüne rağmen, diyalog sınıfında gözlemlenebilecek olan öğrenciden öğrenciye diyalogu kabul etmek önemlidir (Alexander 2008)

Bir dizi çalışma, diyalogun kalitesini öğrencilerin nasıl öğrendiğiyle ilişkilendirmiştir. Nystrand (1997), bir öğretmenin diyalog öğretiminin kalitesini yansıtan aşağıdaki hususları önermektedir:

- 1) Özgün soruların kullanılması,
- 2) Öğrencilerin yanıtlarının sonraki sorulara dahil edilmesi,
- 3) Öğrencilerin yanıtlarının söylem konusunu değiştirmesine izin verilmesi.

Sınıf diyalogunu baskın olarak başlatan ve yöneten öğretmen olmasına rağmen (Wells, 2009), öğrenciler öğretmenin veya diğer öğrencilerin tepkileriyle katkıda buldukları konuşma serisini başlatan dönüşler de sağlayabilirler (Lemke, 1990; Nassaji & Wells, 2000). Daha küçük yaştaki öğrenciler için belirli bir konu hakkında sürekli tartışmaya girmek zor olabilir ve kolayca yoldan sapabilirler (Wells, 2009). Bununla birlikte, eğer öğretmen öğrencilerin inisiyatiflerine ve fikirlerine duyarlı bir şekilde yanıt verir ve paylaşılan bilgi oluşturma sürecini desteklerse, bu yan yollar bile anlamlı eğitim diyaloglarına dönüşebilir.

Cazden (2001), yalnızca öğrencilerin cevapları ve ayrıntıları için daha fazla zaman tanıyarak öğretmenin daha diyalogik bir atmosfer ve öğrencilerin birbirlerinin yorumlarına yanıt verdiği ve bunların üzerine inşa ettiği bir sınıf dinamiği yaratabileceğini ileri sürer. Muhonen ve ark. (2016), diyalogun kalitesini bir öğretmenin yapı iskelesi stratejilerindeki ve diyalogu başlatmadaki farklılıklar aracılığıyla tanımlamıştır. Öğrenci tarafından başlatılan diyaloglarda öğrenci, öğretmenin tüm sınıf tartışmasına yaydığı veya öğrencilerin bağımsız tartışmalarına alan sağlayan bir soru sorar veya bir fikir sunar ve tartışmanın odak noktası, öğrencilerin ilgi alanlarından yükselen fikirler üzerinedir. Öğretmen tarafından başlatılan diyaloglarda, öğretmenin katılımı ve soru sorması tipik olarak önceden planlanır ve öğretmen çok çeşitli yapı iskelesi stratejileri kullanır.

Diyalog Türleri

Eğitim durumlarında diyalog türlerinin tanımında, farklı “düzeylerde” birkaç ilke türü yer alır. Toplumsal ve kurumsal düzeyde, belirli kültürlerde eğitimin temel motivasyonu önemlidir, çünkü ideolojiler ve pedagojiler, bireyin veya toplumun ihtiyaçlarına, rekabete veya iş birliğine yönelik yönelimleri ile diyalog türlerinin daha yerel düzeyde tanımlanması için genel çerçeveyi sağlar. Durumsal kısıtlamaları devralan ve bireysel özellikleri bütünleştiren diyalog

türlerinin kendileri, ilk olarak söylemsel süreçler açısından ve ikinci olarak diyalog hedeflerine göre (paylaşılan, karşı çıkan veya olmayan) tanımlanır. Diğer bir tanımlama aracı, argümanların doğasına ilişkin epistemolojik bir perspektiften yararlanır (Kaya & Kılıç, 2010).

Eğitimsel ve tartışmacı diyalog türlerine ilişkin ayrıntılı çalışmalar, eğitim açısından yapılması gereken çok sayıda ek ayırım sağlar. Bu konulardan sadece birkaçına değinmek gerekirse, argümantasyon diyalogunun önceden tanımlanmış veya ortaya çıkan sonuçları açısından ikna ve müzakere arasındaki ayırım, öğrencilerin müzakere ve ikna arasında bir denge kurma ihtiyacı, tartışmacı pedagojik faaliyetlerin daha geniş bir yelpazesindeki faaliyetler ve hedeflerine ulaşan diyalog türleri ile yalnızca buna yaklaşanlar arasındaki ayırım (Pilanci, 2018)... Tüm bu ayrımlar, tartışmacı ile eğiticiyi birleştiren daha geniş bir diyalog türleri resmine katkıda bulunur.

"Sorumlu konuşma" olarak adlandırılan konuşmalar, bilgiye ve muhakemeye, aynı zamanda öğrenen topluluğa, diğer öğrencilere ve öğretmenlere hesap verebilirliği içerir. Bunun kişilerarası bir diyalog etiğine atıfta bulunduğu düşünülebilir (Allwood, Traum & Jokinen, 2000). Öğrenciler arasında gerçek bir etik düşünceyi içeren eğitimsel tartışmacı bir diyalog, bireysel ve kolektif hedefler arasındaki dengeyi sağlamanın anahtarı olmayabilir ve bu da dersin alanının anlaşılmasının derinleşmesine yol açmayabilir (Baker, 2022).

Dr. Paul Gorsky ve Avner Caspi'nin (2005) uzaktan eğitim öğretim sistemlerini oluşturan unsurları diyalog açısından incelemek için teorik bir çerçeveye sunduğu makalesinde öğrenmenin kişilerarası diyalog aracılığıyla gerçekleştiği ve kişilerarası diyalogla kolaylaştırıldığı varsayılmaktadır. Uzaktan eğitim öğretim sistemindeki her kaynak (örneğin öğretmen kullanılabilirliği, eşzamanlı iletişim ağları, kendi kendine eğitim metinleri vb.) desteklediği diyalog moduna göre analiz edilmektedir. Çerçeve üç avantaj sunmaktadır:

- 1) Uzaktan eğitim sistemlerinde rol oynayan mekanizmaların birleşik, basit ve tutarlı bir açıklaması,
- 2) Net operasyonel tanımlar,
- 3) Ampirik olarak araştırılabilecek hipotezler.

Öğretim diyalogu kuramı “Öğretim bir diyalogdur.” varsayımına dayanmaktadır. Gorsky ve Caspi'nin (2005) sunduğu kavramsal modele göre diyalog içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dışsal diyalog sosyal ve konu odaklı olmak üzere iki alt gruba ayrılmaktadır. Dışsal diyalog bireyler arası etkileşimi ifade etmektedir dolayısıyla kaynağı insandır. Dışsal diyalog genellikle öğrenenin, öğretici ve/veya diğer öğrenenlerle etkileşime girmesiyle oluşur ve açık ile uzaktan öğrenmede iletişim teknolojileri aracılığıyla eş zamanlı ve eş zamansız iletişimle gerçekleşmektedir. Tartışma panoları, mesajlar, sosyal ağlar dışsal diyalog ortamları olarak sıralanabilir. Dışsal diyalogun alt gruplarından olan sosyal amaçlı diyalog öğrenenlerin kendilerini sosyal ve duygusal olarak yansıttıkları söylemsel ilişkilerdir. Açık ve uzaktan dil öğretim programlarında bu süreç bilgi, kültür gibi unsurları aktarması açısından işlevseldir. Konu odaklı dışsal diyaloglar ise öğretmenlerin ve öğrenenlerin öğrenilen konu üzerinde sözel bir etkileşime girmesidir ki öğrenilen dilin gelişmesinde önemli bir etkisi vardır. İçsel diyalog, bireyin kendi içinde oluşur. Öğrenci verilen içeriği okuduğunda, videoları ve ses kayıtlarını izlediğinde etkinlikleri ve alıştırmaları yaptığında içsel diyalog gerçekleşir. İçsel diyalog için öğrenme materyallerinin ortamda mevcut olmasına gerek yoktur. Örneğin konuyu düşünmesi bile içsel diyalogla meşgul olmasını ifade eder. İçsel diyalogun sağlanmasında; materyallerde sunulan kavram ve düşünceleri sorgulamalarını sağlamak ve alternatif bilgi kaynaklarına yönlendirmek etkili yollardır (Carnwell, 1999). İçsel diyalog, çoğu zaman gözlenemeyen ve değerlendirilemeyen süreçlerden oluşmaktadır. Buna rağmen öğrenmeyi kolaylaştırdığı ve öğrenciyi geliştirdiği için kullanılması gerekli görülmektedir. İçsel diyaloglar dil öğrenme sistemlerinde iki farklı şekilde harekete geçirilebilir:

- Öğreticiler tarafından öğrencilerin içsel diyalog kurmaları amacıyla hazırlanan metinlerde zorluklar, anlaşılmazlık ve çelişkiler verilebilir ki burada mesajın iletiminden daha fazlası vardır. Çünkü öğrenci zor, anlaşılmaz veya çelişkili durumla ilgili içsel bir düşünme sürecine girmektedir.

- Öğreticiler tarafından öğrencilerin öğrenme süreçlerini haritalandırabilmelerine yardımcı olacak ek materyaller metinlere yerleştirilebilir (Carnwell, 1999).

Son olarak, eğitimde diyalog türlerini tanımlamak neden önemlidir? Üç ana hedef bulunmaktadır: İlki, bireylerin etkileşimlerini belirli diyalog türleri açısından organize ederek diyalojik pedagojiye bir yaklaşım tanımlamaktır (Mercer ve diğerleri, 2020). İkincisi, etkileşim biçimleri ve öğrenme çıktıları arasındaki ilişkileri araştıran deneysel eğitim psikolojisinden kaynaklanmaktadır. Üçüncüsü, alaka düzeyine ilişkin eğitim diyalogunun pragmatigi üzerine araştırmalar içindir.

Walton'ın (1989) Dialogue Theory for Critical Thinking başlıklı makalesi, diyalog türlerini ele alır. Bu makalede "bilgi arama", "keşif" ve "sorgulama" şeklinde diyalogu türlere ayırır. Walton'ın tipolojisi, daha üretken sınıf diyaloguna yol açabilen "epistemik kriterler" kullanılarak genişletilir. Bu kriterler şunlardır:

- a) Epistemik söylemin kanıtı,
- b) Etkileşimler sırasında açık bir şekilde bilgi ve muhakeme paylaşımı,
- c) Teori ve kanıtın yorumlanması ve koordinasyonu,
- d) Artan hesap verebilirlik,
- e) Kaçıran muhakeme,
- f) Diyalektik yüzleşme.

Argümantasyon diyalogu olarak bilinen tip, bilginin detaylandırılmasına ve edinilmesine yönelik epistemik diyalogun özelliklerini miras almaktadır. Walton'ın (1989) diyalog türleri, esas olarak amaçları açısından (örneğin, "sorgulama", "kanıt oluşturmak", "bilgi aramak", "bilgi bulmak" amacına sahiptir), aynı zamanda başlangıç durumları (kanıt eksikliği, bilgi eksikliği) ve kullanılan yöntemler açısından (bilgiye dayalı tartışma, sorgulama) tanımlanmaktadır. Rapanta ve Christodoulou (2022), diyalog türlerini eğitim durumlarına daha iyi uyarlamak için bu tanımlama unsurlarını daha da detaylandırmaktadır. Örneğin, "sorgulama" artık "en güçlü kanıt/eklemi bulma" gibi daha spesifik ana hedeflere sahiptir, katılımcıların amacı, kanıtın gerekli olduğunun algılandığı bir başlangıç durumundan itibaren "kanıtı değerlendirmek / yorumlamak / karşılaştırmak" ve ayrıca "delillerin daha iyi anlaşılması" kriterine de sahiptir.

Rapanta ve Christodoulou'nun çalışmalarının daha ileri bir yeniliği, her diyalog biçimi içinde ya "yerine getirilmiş" ya da "uygunluk" alt tiplerini ayırt etmek olarak karşımıza çıkmaktadır. "Yerine getirildi", diyalog amacına (örneğin bir ifade için kanıt oluşturmak) açıkça ulaşıldığı, "karşılık" ise ancak kısmen ulaşıldığı anlamına gelir. Bu, argümantasyon diyalogunun "karşılıklı" türü öğrenme için "kaçırılmış bir fırsata" karşılık geldiği için, eğitimsel hususların argümantasyon çalışmalarına entegrasyonunu oluşturmaktadır. Rapanta ve Christodoulou (2022), öğretmen tarafından çerçevelemeyi içeren belirli diyalog türlerinin neden hedeflerine ulaşamayabileceğini, "diyalog alanını açması gereken öğretmen için daha fazla belirsizlik ve daha az otorite" anlamına geldiklerini varsaymaktadırlar.

Diyalog Sorunlarının Nedenleri

Agustin Berset (1972)'e göre diyalogların tümünde sınırlayıcı durumlar vardır. Bu durumların başında dil sınırlılığı gelmektedir. Duygu ve düşüncelerimizi kelimelerle ifade ederiz. İletişim ilk olarak ailede başlar, okul ve çevrede devam eder. Eğitsel iletişimde her dönemin kendine özgü sınırlılıkları vardır. Ergenlik çağındaki bireylerle iletişim kurarken kelimelerin sınırlılığı bilhassa fark edilmektedir. Yetişkinler gençlik adı verilen ve kendilerine has bir kültür oluşturmaya çabalayan bu sosyal grupla iletişimde dilin zorluklarıyla karşılaşmışlardır. Asıl önemli güçlük, ergenin kendini yetiştikenden ayırmak için dile başvurmasıdır. Ergenler kendilerine özgü oluşturdukları dil terminolojisinde yetişkinlerin kullandığı kelimelere farklı anlamlar yüklemişlerdir, hatta bu terminolojide öyle kelimeler vardır ki bu kelimelerin yetişkinlerde karşılığı yoktur. Bu durum ergenlerle ilgili çalışmalarda dile öncelik verilmesi gereğini ortaya koymuştur. Vincent (1974): "Gençlerin tanınması sadece rollerinin çokluğunu ele almaktan geçmez, aynı zamanda dillerinin kodlanmasını da gerektirir. Lise öğrencilerinin konuşmalarının (projektif testler, bildiriler, mülakatlar vb.) incelenmesi, yetişkinlerin ve gençlerin aynı sözcükleri onlara farklı bir anlam vererek, onlara farklı bir "güç" yükleyerek kullandıklarını düşündürmektedir." Ergenliğin gelişimsel olgudan ziyade kültürel tarafının oluşuyla bizleri karşı karşıya bırakmaktadır (Onur, 1967).

Diyaloğu sınırlayan bir diğer durum tarafların farklılığından kaynaklanmaktadır. İnsanlarla iletişime geçtiğimizde onlar hakkında belirli bir fikre sahip oluruz ancak bu fikir o kişinin karakteri hakkında tam olarak fikir vermez. Freudcu anlayışa gore insan iletişimini etkileyen en buyuk unsur bilinçaltıdır. Soz soyleyen ile soz dinleyen birbirlerinin duygu ve duşncelerini bilmeleri diyalog da önemli bir etki oluşturmaktadır. Bu durum özellikle ahlak eğitiminde ne çıkmıştır. Anlaşılma noktasında sıkıntılar yaşayan ergen ile yetişkin diyaloğu- özellikle duygular konusundaki anlaşmazlıklar- tartışma haline donuşp ergen için bu durum (diyaloğa girme girişimi) boş bir çabaya donuşr. Bu nedenle Mehl, her trl gerçek diyaloğuun ilk koşulu olarak, “kişinin karşıya saygısını” göstermektedir (Onur, 1967).

Herkesin farklı felsefe anlayışına sahip olması diyalog önündeki bir diğer sınırlılıktır. Kelimeler insanların hayat felsefelerini içeren anlamları barındırırlar. Konuşan kendi yaşam felsefesi penceresinden iletişim kurmaya çalışırken, dinleyen de kendi felsefi bakış açısından dinler ve algılar. Bir grup öğrenciye yönelik yapılan çalışmanın bulguları bu durumu gözler önüne sermektedir. Yapılan çalışmada öğretmenin öğrenciler üzerinde etkili olamamasının ardında anlattıkları ve söylediklerinin dinleyiciler de herhangi felsefi bir durum oluşturmamasıdır (Berset, 1972). Özellikle ergenlerle diyalogda onların hayata bakışlarını yani yaşam felsefelerini bilmek süreç açısından faydalı olacaktır. Kendi hayat penceresinden bakan, konuşan özellikle de ahlak eğitimi konusunda kendi felsefesinden yola çıkıp diğer insanlara bu şekilde yaklaşan yetişkinler onlar üzerinde etki uyandıramadıkları gibi yapılan diyalog da sonuçsuz kalacaktır. Ebeveyn ve eğitimci olarak diyalog yapısından kaynaklı bu tür sıkıntıların giderilmesi için birtakım tedbirler alınmalıdır. Çünkü diyalog genelde gelişi güzel gerçekleşen bir iletişim şekli değildir. (Onur, 1976).

Diyaloğuun Faydaları

Diyalog temelindeki yaklaşım ve prensipleri içselleştirmek, demokrasi temelinde insana saygı, karşıyı- ötekiyi- kabulleniş ve peşin hükümlü olmayan bir duşnce yapısına sahip olmakla gerçekleşir. Bunun için de bazı değerlerin sahibi olmak gerekir. Eğitim yolu ile kazanılan bu değerler empati, saygı, sevgi,

eleştiri yapabilme ve eleştiriye açık olabilme, karşılıklı güven, ötekini anlam, mütevazı, açıklık ve hoşgörü gibi değerlerdir (Yıldırım, 2019).

Diyalog temelli bir yöntem, taraflar arasında etkileşimli durumlar oluşturur. Örneğin gruplar arası diyalog denilen ve iki ya da daha fazla farklı sosyal grupların bir araya gelmesi şeklindeki yöntem bir tür yüzleşmedir. Birbirlerini daha yakından tanıyan taraflar birbirlerini daha iyi anlarlar. Sonunda da birbirlerinin farklılıklarına anlayışla yaklaşmayı ve saygı duymayı öğrenirler. Burada amaç toplumsal anlamda adaletin artırılması, tarafların benzer ve karşıt yönlerinin farkına varılmasının sağlanması, toplumsal ve bireysel farkındalığın kuvvetlendirilmesi ve bilinçliliğin yükseltilmesidir (Yıldırım, 2017).

İşbirliğine dayalı sınıf tartışmasının öğrencilerin akademik performansını destekleyebileceğini motivasyon ve benlik saygısının olumlu gelişimine katkıda bulunabileceğini gözler önüne seren çalışmaların varlığı mevcuttur. (Mercer, 2008; Slavin, 1980). Örneğin, Azmitia ve Montgomery (1993) diyalogun çocukların problem çözmedeki başarısının önemli bir belirleyicisi olduğu sonucunu saptamışlardır. Grup çalışmasında zıt görüşlerin ifade edilmesinin öğrenme kazanımlarına ışık tuttuğunu göstermiştir (Howe ve ark., 2007). Mercer ve meslektaşları diyaloga dayalı müdahale yaklaşımlarında (Dawes ve ark., 2000; Mercer & Littleton, 2007) diyalogu öğrencilerin anlamalarını öğretmek, öğrenmek ve geliştirmek için bir araç olarak tasvir etmek için öğretmen liderliğindeki oturumlarda ve grup etkinliklerinde keşif konuşmasını kullanmışlardır. Programlarına katılan öğrenciler matematik ve fen bilimleri testlerinde kazanımlar elde edip, bireysel akıl yürütme ve kolektif düşünme becerilerini geliştirmişlerdir (Mercer, 2008). Underwood ve Underwood (1999). Öğrencilerin bilgisayar tabanlı ortamlarda problem çözme becerilerini incelerken, durumu sözlü olarak analiz eden ve görüşlerini, düşüncelerini, anlaşmalarını ve anlaşmazlıklarını ifade eden öğrenci çiftlerinin en iyi sonucu elde ettiklerini bulmuşlardır. İşbirliğine dayalı çabaların, rekabetçi veya bireysel çabalara kıyasla daha yüksek bireysel başarı ile sonuçlandığını da göstermiştir (Johnson, Johnson, & Stanne, 2000).

Hem tüm sınıf hem de küçük grup etkileşimlerinde öğretmen tarafından sağlanan destek, sınıftaki etkili eğitim diyalogunun desteklenmesinde kritik

kabul edilir ve bireysel akıl yürütmenin gelişimini öğrenme ve anlamının ilerlemesini teşvik edebilir (Rojas-Drummond & Mercer, 2003). Diyalojik sınıf etkileşiminin, özellikle hesap verebilir konuşmanın teşvik edilmesinin, okuduğunu anlama ile yüksek ilişkili olduğunu göstermektedir (Wolf ve diğ., 2006). Öğretmenler, belirli bir düzeyde düşünme gücüne sahip öğrencileri kendi sözcükleriyle ifade etmeye teşvik ettiğinde, öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerinin geliştiğini, öğretmenlerin öğrencilerin anlamalarını kontrol etmek için kapalı sorular kullandığında ise üst düzey okuma becerilerinde herhangi bir gelişme tespit edilmediği bulunmuştur. Benzer şekilde, Kyriacou ve Issitt (2008) incelemelerinde, öğrencilerin iyi matematik sonuçlarının, yalnızca doğru cevaplar yerine nedenler ve açıklamalar ortaya çıkarmaya çalışan öğretmenle ilişkilendirildiği sonucuna varmışlardır.

Kısacası farklı görüş ve inançtaki bireyler birbirlerine yaklaştıkça, birbirlerini anlamaya fırsat verdikçe sosyal bütünlük için anlaşma ve uzlaşma yolları açılır.

İlgili Araştırmalar

Yapılan literatür taramalarında ya bu kavram derleme olarak kaleme alınmış -tarihsel serüven, öğeleri, özellikleri ve toplumla olan bağı- ya da eğitim ile ilişkisinde yalnızca bir noktaya değinilmiş ve bütünlük göz ardı edilmiştir- yalnız öğrenci, yalnız öğretmen ya da yalnız idareci penceresinden durum incelenmiştir. Eğitim çerçevesinde ele alınan diyalog kavramı bütünün önemi, bütünün parçaları ve parçaların birbirine nasıl etki ettiği ve bu etkilerin yansımalarını aktarması yönüyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Aşağıda, araştırma konusu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış bazı araştırmalara yer verilmiştir.

Yurt içinde yapılmış araştırmalar. Tüzer (2009) kaleme aldığı çalışmasında diyalogun öncü isimlerinden olan Martin Buber'in eğitim ve diyalog arasındaki ilişkisine değinmiş ve Martin Buber in diyalojik ilişki kavramı üzerine yazı kaleme almıştır.

Horzum (2010) yapmış olduğu çalışmasında Michael G. Moore tarafından geliştirilen ve literatüre kazandırılan transaksiyonel kavramının iki bileşeni ile uzaktan eğitim arsındaki ilişkiyi incelemiş ve bu bileşenlerden olan

diyalog ile diğer bileşen olan yapı arasındaki korelasyonun uzaktan eğitim sürecine yansması sonucunda diyalogun artmasının yapı bileşeninin azalmasına yol açacağı sonucuna ulaşmıştır. Horzum'un çalışmasında bahsettiği yapı kavramı dersin tasarımını ifade etmektedir. Yapı (ders tasarımı) ne kadar artarsa öğrenciye sunulan durumlar artacağı için öğrenci öğrenme çabasına girme noktasında geri planda kalacaktır. Dolayısıyla öğrenme istenen düzeyde gerçekleşmeyecektir. Yapının azaltılıp diyalogun artırılması öğrenciyi süreçte aktif hale getireceği için öğrenme istenilen düzeyde gerçekleştirilecektir.

Kaya ve Kılıç (2010) da diyalog durumuna ders bazında yaklaşmış ve fen sınıflarında öğretmen-öğrenci ile öğrencilerin kendi aralarında gerçekleştirdikleri diyalogun öğrenmelerine ne derece etki ettiğini gözlemlemeye çalışmışlardır. Fen öğretiminde meydana gelen diyalog örnekleri ele alınmış ve fen öğretimi üzerindeki etkileri incelenmiştir.

İşginöz ve Bülbül (2012) okul yöneticilerinin okuldaki diyalog süreci ve gelişiminde üstlendikleri roller üzerine yaptıkları çalışmada ortaöğretimde görev yapan 12 idareci ile görüşme yapılmış ve idarecilerin diyalog kavramının önemine vurgu yaptıkları, bu konuda eksikliklerinin olduklarını ve etkili bir diyalog ile sıkıntıların giderilebileceği sonucuna ulaşmışlardır. Bununla beraber yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde diyalog kavramı diyalojik metot şeklinde bir yöntem olarak kullanılıp ders öğretiminde sağladığı yarar sunulmaya çalışılmıştır.

Pilanci' nin (2018) çalışması incelendiği zaman açıktan ve uzaktan öğretim programlarında diyalog kavramının artmasıyla etkileşim artacak ve uzaklık, bu çalışmada bahsedilen uzaklık Horzum' un 2010 yılındaki çalışmasında yer verdiği uzaklık olarak algılanan coğrafi bir uzaklık değil, azalacaktır. Pilanci diyalogu sosyal ve konu odaklı diyalog şeklinde iki alt gruba ayırmış ve Türkçe öğrenme durumuna bu iki alt grup üzerinden yaklaşmıştır.

Yüceer'in (2020) meta sentez çalışması incelendiğinde diyalog kavramı öğretim yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Güncel öğretim yaklaşımları arasında yer alan ve birçok disiplinde geniş kullanım alanına sahip bu kavramın ana dil eğitiminde kullanımının katkıları yapılan makale çalışmaları analiz edilerek ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Diyalojik öğretimin ana dil

eğitiminde kullanımının dört temel dil becerisinin gelişimine katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Yurt dışında yapılmış araştırmalar. Hecht ve Ram (2010) tarafından kaleme alınan makalede diyalogun doğası çeşitli yönlerden ele alınmış, demokratik eğitimin tarihi ve kişilerin kendisiyle, öğretmenleriyle, içinde bulunduğu toplum ve tüm insanlık ile olan diyaloglarına yer verilmiştir

Muhonen ve Pakarinen (2018) "Quality of educational dialogue and association with students' academic performance"(Eğitimsel diyalogun kalitesi ve öğrencilerin akademik performansı ile ilişkisi) isimli çalışmalarında, eğitsel diyalogun kalitesi ile öğrencilerin akademik performansı arasındaki ilişkileri incelemiş ve sınıf derslerinde farklı kalite düzeylerinde ne tür diyalojik öğretim modellerinin tanımlanabileceğini analiz etmek için karma yöntem yaklaşımını kullanarak dil sanatları ile fizik/kimya alanlarındaki akademik performans durumu incelenmeye çalışmışlardır. Sonuçta her iki derste de öğretmen tarafından başlatılan örüntülerin baskın olduğunu ve fizik/kimya derslerinin dil sanatları derslerine kıyasla daha yüksek kaliteli eğitsel diyalogla karakterize edildiğini ortaya koymuşlardır. Çalışma, eğitsel diyalogun gerçekten de öğrencilerin dil sanatları ve fizik/kimya alanlarındaki akademik performansı ile ilişkili olduğunu göstermiştir.

Baker (2022) "Types of types of educational dialogue" (Eğitim diyalogunun türleri) adlı çalışmasında sınıf etkileşimleri üzerine yapılan eğitim araştırmaları, tanımlayıcı ilkeleri farklı türde olan birçok farklı türde eğitimsel diyalog belirlemiştir. Eğitim durumlarında farklı 'düzeylerde' diyalog türlerinin tanımında çeşitli ilkeler yer almaktadır. Diyalog türleri, toplumsal güdülerin, kurumsal kısıtlamaların ve politikaların, pedagojilerin, ideolojilerin, söylemsel süreçlerin ve diyalogdaki bireysel veya ortak hedeflerin birleşimi açısından tanımlanmaktadır. Eğitsel diyalog türlerini anlamının, anlam oluşturma, eğitimsel tasarım ve uygulamayı anlamının yanı sıra yapıcı ve üretken eğitimsel diyalogu analiz etmek için de önemli olduğu ileri sürülmektedir. Toplumsal ve kurumsal düzeylerde, belirli kültürlerde eğitimin temel motivasyonu önemlidir; ideolojiler ve pedagojiler, bireyin veya toplumun

ihtiyaçlarına, rekabete veya iş birliğine yönelik yönelimleriyle, diyalog türlerinin tanımı için genel çerçeveyi daha yerel düzeyde sağlamaktadır.

Bölüm 3

Yöntem

Bu başlık altında araştırma deseni, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile geçerlilik ve güvenirliğin sağlanmasına yönelik bilgiler ilgili alt başlıklar altında sunulmuştur.

Araştırma Deseni

Araştırmada 21. Yüzyılın önemli yeterlilikleri arasında gösterilen diyalog kavramı eğitim çerçevesinde ele alınmıştır. Bütünün nemi göz önünde tutularak, bütünün parçaları ve parçaların bütüne ve birbirine nasıl etki ettiği ve bu etkilerin yansımalarını araştırmak için nitel araştırma yöntemi desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi olgu ve olayların kendi doğal ortamları içinde gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve şimşek, 2005). Olgubilim (fenomenolojik) desen farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanan, veri kaynaklarının odaklanılan olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireylerin oluşturduğu çalışmalardır (Cropley,2002).

Araştırmanın alışma Grubu

Araştırmanın alışma grubunu 2023-2024 eğitim ve ğretim döneminde bir ortaöğretim kademesinde görev yapan okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrenciler oluşturmuştur. Toplamda 27 katılımcı ile çalışılma yapılmıştır (5 okul yöneticisi, 12 ğretmen ve 10 ğrenci). Çalışma grubunun belirlenmesinde "maksimum çeşitlilik" rnekleme yöntemi kullanılmıştır. İlk kez gömülü kuram çalışmalarında ortaya atılan bu yöntemde araştırmacı kendi içinde benzer, değişken ve farklı özellikleri taşıyan katılımcılardan en fazla çeşitliliği elde etmek için ölçütler belirleyerek bir matris oluşturur (McNabb, 2015).

Tablo 1

Görüşme Yapılan Öğrenciler, Öğretmenler ve Okul Yöneticilerine Ait Özellikler

Katılımcı	Cinsiyet	Eğitim	Sınıf	Branş	İdari	Toplam
		Durumu	Kademesi		Deneyim	Mesleki Deneyim
Öğrenci	Erkek	Lise	12	-	-	-
Öğrenci	Kadın	Lise	10	-	-	-
Öğrenci	Kadın	Lise	11	-	-	-
Öğrenci	Erkek	Lise	9	-	-	-
Öğrenci	Erkek	Lise	11	-	-	-
Öğrenci	Erkek	Lise	10	-	-	-
Öğrenci	Erkek	Lise	10	-	-	-
Öğrenci	Erkek	Lise	9	-	-	-
Öğrenci	Kadın	Lise	12	-	-	-
Öğrenci	Kadın	Lise	9	-	-	-
Öğretmen	Erkek	Lisans	-	Metal Teknolojisi	-	28
Öğretmen	Erkek	Lisans	-	Rehberlik	-	32
Öğretmen	Erkek	Lisans	-	Türk Dili Edebiyatı	-	24
Öğretmen	Kadın	Lisans	-	Tarih	-	10
Öğretmen	Erkek	Lisans	-	Motorlu Araçlar	-	7
Öğretmen	Erkek	Lisans	-	Elektrik- Elektronik	-	23
Öğretmen	Erkek	Lisans	-	Türk Dili Edebiyatı	-	25
Öğretmen	Erkek	Lisans	-	Rehberlik	-	29
Öğretmen	Kadın	Lisans	-	Rehberlik	-	14
Öğretmen	Kadın	Lisans	-	Din Kültürü	-	5
Öğretmen	Kadın	Lisans	-	Moda Tasarım	-	14
Öğretmen	Kadın	Lisans	-	Tarih	-	26

Yönetici	Erkek	Yüksek Lisans	-	Tarih	5	8
Yönetici	Kadın	Yüksek Lisans	-	Matematik	1	5
Yönetici	Kadın	Lisans	-	Beden Eğitimi	1	9
Yönetici	Erkek	Lisans	-	Türk Dili Edebiyatı	12	21
Yönetici	Kadın	Yüksek Lisans	-	Kimya Teknolojisi	5	13
Toplam	27					

Tablo 1’de görüldüğü üzere, çalışmaya katılan öğrencilerin 4’ü kadın, 6’sı erkektir. Üç öğrenci 9. Sınıf kademesinden, üç öğrenci 10.sınıf kademesinden, iki öğrenci 11. sınıf kademesinden ve iki öğrenci 12. sınıf kademesinden toplam 10 lise öğrencisi ile görüşülmüştür. Çalışmaya katılan öğretmenlerin 5’i kadın ve 7’si erkektir. Öğretmenlerin biri 1-5 arası, ikisi 6-10 arası, ikisi 11-15 arası, üçü 21-25 arası, üçü 26-30 arası ve biri 31-35 arası mesleki deneyime sahiptir. Öğretmenlerin biri Elektrik-Elektronik, biri Metal Teknolojisi, biri Motorlu Araçlar Teknolojisi, biri Moda Tasarım, biri Din Kültürü Ahlak Bilgisi, ikisi Türk Dili Edebiyatı, ikisi tarih ve üçü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık branşlarına sahip toplam 12 öğretmen ile görüşülmüştür. Çalışmaya katılan okul yöneticilerinin üçü kadın, ikisi erkektir. Yöneticilerin üçü yüksek lisans, ikisi lisans düzeyindedir. Dördü 1-5 arası ve biri 11-15 arası yöneticilik deneyimine ve tümü farklı branşlara sahiptir. Bu branşlar Kimya Teknolojisi, Matematik, Beden Eğitimi, Tarih ve Türk Dili Edebiyatı şeklinde olup toplam 5 okul yöneticisi ile görüşülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Yarı yapılandırılmış görüşme formu. Görüşme soruları uzmanlardan, öğretmenlerden ve yöneticilerden görüşler alınarak ve literatür taraması yapılarak elde edilmiştir. “Etkili Diyalog Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen

ve okul yöneticileri ile ilgili genel bilgiler elde etmek amacıyla bilgi soruları yer almaktadır. Formda, katılımcıların cinsiyetleri, görevleri, eğitim durumları, sınıf kademeleri ve hizmet süreleri bilgilerine ilişkin birer soru yer almaktadır. Görüşme formunun ikinci bölümde ise yedi açık uçlu sorudan oluşan görüşme soruları yer almaktadır. Hazırlanan sorular lisede görev yapan 2 öğretmen, 3 idareci, (idarecilerden ikisi lise kademesinde biri ilköğretim kademesinde görev yapmaktadır.) ve 2 uzman görüşüne sunulmuş ve sorular üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır. Soruların uzman desteğiyle gözden geçirilmesi ile güvenilirlik artırılmaya çalışılmış ve sorulara son şekli verilmiştir. Öğrenci, öğretmen ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler yüz yüze, hazırlanan açık uçlu sorulardan oluşan form kullanılarak toplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamında veri toplamak üzere önceden hazırlanan formlar araştırma katılımcılarına gönderilmiştir. Burada amaç katılımcıların düşünmesine yardımcı olmaktır. Daha sonra belirlenen zamanlarda bireysel görüşmeler yapılmıştır. Sorular kişinin kendini rahat ve güvende hissedeceği bir ortam oluşturularak sorulmuştur. Görüşme en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz& Demirel 2022). Her bir görüşme için belli bir süre ayrılmış (yaklaşık 20 dakika) ve yanıtlar kişinin kendini rahat hissetmesine bağlı olarak yazı veya ses kayıt cihazı aracılığı ile kayda alınmıştır.

Verilerin Analizi

Yapılan görüşme sonucu elde edilen veriler üzerinde içerik analizi gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi, insan davranışlarını ve doğasını belirleme üzerinde doğrudan olmayan yollarla çalışmaya imkân tanıyan bir tekniktir (Büyüköztürk vd., 2022). Kayıt esnasında veri kayıplarını en aza indirmek, güvenilir sonuçlar elde etmek için kayıt cihazı kullanılmıştır. Sonra bu veriler yazıya aktarılıp her bir katılımcı için ayrı ayrı dosya tutmuş, daha sonra her bir katılımcının verileri titizlikle analiz edilmiştir. Bu araştırmada içerik analizine uygun kodlar çıkarılmış ve kodlar ortak özellikleri bakımından uygun temalar altında birleştirilmiştir. Daha sonra veriler belirlenen temalara göre

yorumlanmıştır. Verilerin sunulması aşamasında frekanslardan yararlanılmıştır. Ayrıca, bulguları desteklemek için öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Alıntılar için öğrencilere “Ö1, Ö2, Ö3...” şeklinde, öğretmenlere “Öğ1, Öğ2, Öğ3...” şeklinde, okul yöneticilerine “Y1, Y2, Y3...” şeklinde kod numaraları verilmiştir.

Yapılan araştırmada veri geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmak için şunlar yapılmıştır: Dış güvenilirliği arttırmak için katılımcılara, yöntem, süreç ve görüşme formundaki sorular hakkında detaylı bilgi verilmiştir. İç güvenilirliği artırmak için ise birden fazla kodlayıcı ile veriler kodlanmış, uyuşma durumu sağlanmış ve veri tutarlılıkları irdelenmiştir.

Bölüm 4

Bulgular

Araştırmada elde edilen nitel bulgular; diyalog, diyalogu kolaylaştıranlar, diyalogu zorlaştıranlar, etkili diyalog kuran kişilerin özellikleri, eğitime faydaları, diyalogsuz ortam ve öneriler olmak üzere yedi tema altında kategorize edilmiştir.

Diyaloğa İlişkin Bulgular

Tablo 2

Öğrencilerin Diyaloğa İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans	%
Diyalog	Karşılıklı	İkili Konuşma	8	80
		İletişim	1	10
	Birlikte	Konuşma	1	10

Görüşme esnasında öğrencilere “Diyalog denilince ne anlıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya öğrencilerin verdiği yanıtlar üzerinden toplam üç kod ortaya çıkmıştır. Bu kodlar; ikili konuşma (n=8), iletişim (n=1) ve konuşma (n=1) olarak belirlenmiştir. Daha sonra oluşan kodlar 2 alt tema altında toplanmıştır. Bu alt temalar; karşılıklı ve birlikte şeklindedir. Ortaya çıkan bu alt temalar ise Diyalog temasını oluşturmuştur.

İlk alt tema olan *karşılıklı* başlığı altında öğrencilerin en fazla dile getirdiği nokta ikili konuşmadır. Bu doğrultuda;

“İki kişinin bir konu üzerinde yaptıkları konuşmalardır.” (Ö5)

“İnsanlar arasında geçen karşılıklı yani ikili konuşma diyebiliriz.”

(Ö6)

İkinci alt tema olan *birlikte* başlığı altında ise eşit derecede vurgulanan iletişim ve konuşmadır. İletişim ile ilgili;

“Diyalog denilince ilk aklıma gelen şey bir iletişim olduğudur.”

(Ö8)

Bu alt temada eşit derecede vurgulanan diğer husus ise konuşma olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuşma ile ilgili olarak;

“İnsanlar arasındaki her türlü konuşma olarak nitelendirilebilir.”

(Ö1)

Öğrenciler diyalogu genel olarak iki kişinin karşılıklı yaptıkları bir eylem olarak nitelendirmişlerdir. Diyalog sözcüğü bir Yunanca sözcük olup dia (üzerinden) ve logos (konuşma) kelimelerinin birleşiminden oluştuğu düşünülürse öğrenciler konuşmaya da vurgu yapmışlardır, bu konuşmanın karşılıklı olmasına da vurgu yapmışlardır. Ayrıca her diyalogun bir iletişim olabileceği fakat tersinin doğru olmadığı düşüncesinden yola çıkarak öğrenciler iletişim kısmını da vurgulamışlardır. Fakat genel anlamda ısınma sorusu olan ilk soruya öğrenciler çok daha kısa ve dar kalıp da yanıtlar vermişlerdir. Öğrencilerin heyecan durumu, stres durumu, kendilerini tam anlamıyla rahat hissetmeyişleri bu duruma etki etse de ana sebebin okuma eksikliğinden ve okuduğunu anlama noktasında yaşanan ciddi sıkıntılardan kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Tablo 3

Öğretmenlerin Diyaloga İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans	%
Diyalog	Karşılıklı	Karşılıklı Konuşma	6	50
		Paylaşım	1	8
	Birlikte	İletişim	7	58
		Paylaşım	1	8
	Yetenek	Konuşma	2	17
		Dinleme-Anlama	3	25

Görüşme esnasında öğretmenlere “Diyalog denilince ne anlıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya öğretmenlerin verdiği yanıtlar üzerinden toplam beş kod ortaya çıkmıştır. Bu kodlar; karşılıklı konuşma (n=6), paylaşım (n=1), iletişim (n=7), konuşma (n=2) ve dinleme-anlama (n=3) olarak belirlenmiştir. Daha sonra oluşan kodlar 3 alt tema altında toplanmıştır. Bu alt temalar;

karşılıklı, birlikte ve yetenek şeklindedir. Ortaya çıkan bu alt temalar ise Diyalog temasını oluşturmuştur.

İlk alt tema olan *karşılıklı* başlığı altında öğretmenlerin en fazla dile getirdiği nokta karşılıklı konuşmadır. Bu doğrultuda;

“İki kişi veya birden fazla kişinin bir araya gelerek karşılıklı olarak konuşma sohbet etme birbirine duygularımı görüşlerini beklentilerini ihtiyaçlarını paylaşma diyorum.” (Öğ1)

“En az iki ya da daha çok kişi arasında geçen karşılıklı konuşma.” (Öğ9)

“Karşılıklı konuşmaktır. Ara buluculuk, davranış güzelliğinin ortaya konulması, ifade güçlülüğünü ortadan kaldırmak diyalog olarak kabul edilir. Kişiler arasındaki karşılıklı konuşmadır. Anlamaya anlaşmaya yönelik yönetim veya ilişki sürecidir.”

(Öğ11)

İkinci alt tema olan *birlikte* başlığı altında ise en çok vurgulanan iletişimdir. İletişim ile ilgili;

“Diyalog insanların karşılıklı iletişim kurmaları, saygı temelinde birbirleriyle sohbet etmeleri ve farklı bir şey içinde herhangi bir konuda konuşmalar olarak kısaca özetleyebiliriz.” (Öğ2)

“İnsanların iletişim kurması sözel, görsel ya da işitsel olarak iletişim kurmak.”

(Öğ3)

“Bence karşılıklı iki kişinin konuşması, iletişimde kalması bu geliyor aklıma etkili iletişim yani iletişim kurmak.” şeklinde yaptığı açıklama sonrası sorulan “Her iletişim diyalog mudur peki?” kapı aralayıcı soruya ek olarak şunları söylemiştir: “Her iletişim diyalogdur diyemeyiz ama aslında öyle olması gerekirdi. (Sizce farkı ne olabilir? Ya da var mı?) benim mesela söylediğim şey karşı tarafa geçmiyorsa bu iletişim değildir yani benim dediklerim

ona ulaşamamıştır. İletişim kurulamamıştır. Yani karşılıklı olması lazım, karşı tarafa gelişmesi lazım mesajımın.” (Öğ12)

Üçüncü alt tema olan *yetenek* başlığı altında ise öğretmenlerin üzerinde en fazla durduğu nokta dinleme-anlamadır. Bu doğrultuda;

“Karşımızdaki insanı dinleyebilme ve anlatılanları anlamaya çalışmak yani durumu idrak etmektir.” (Öğ7)

“Karşılıklı konuşmaktır. Ara buluculuk, davranış güzelliğinin ortaya konulması, ifade güçlülüğünü ortadan kaldırmak diyalog olarak kabul edilir. Kişiler arasındaki karşılıklı konuşmadır. Anlamaya, anlaşmaya yönelik yönetim veya ilişki sürecidir.”

(Öğ11)

“Sağlıklı iletişim, konuşabilme, empati kurabilme yeteneği.

Empati kurabiliyorsan karşıdakinin söyledikleri sana geçmiş yani onun anlattıklarını anlamışsın demektir.” (Öğ5)

Öğ5 ve Öğ11 kodlu katılımcılar diyalogun iletişim veya salt konuşmadan farklı olduğunu, her türlü sözlü sözsüz eylemin iletişim olarak kabul edilebilirken diyalog olamayacağını, diyalogun ayırıcı bir yapısının olduğunu, sadece konuşmalardan, sadece açıklamalardan ibaret olmadığını vurgulamışlardır. Karşılıklı iki insan arasındaki iletişimin veya konuşmanın diyalog olabilmesi için karşı tarafa geçmesi gerektiği, yani karşı tarafın söylenenleri tam olarak algılaması ve anlamlandırması gerekmektedir. Bu duruma eşdeğer olarak şayet bir insan empati kurabiliyor ise karşıdakinin söylediklerini tam olarak anlamış, algılamış ve o durumu içselleştirmiştir. Bu durum da bize her konuşmanın ya da iletişimin diyalog olmayacağını göstermektedir.

Tablo 4

Okul Yöneticilerinin Diyaloga İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans	%
		İkili Konuşma	2	40
	Karşılıklı	Muhabbet	1	20
		İletişim	1	20

Diyalog	Birlikte	Haberdar Olma	2	40
	Fiziksel	Jest ve Mimik	1	20

Görüşme esnasında yöneticilere “Diyalog denilince ne anlıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya yöneticilerin verdiği yanıtlar üzerinden toplam beş kod ortaya çıkmıştır. Bu kodlar; ikili konuşma (n=2), muhabbet (n=1), iletişim (n=1), haberdar olma (n=2) ve jest-mimik (n=1) olarak belirlenmiştir. Daha sonra oluşan kodlar 3 alt tema altında toplanmıştır. Bu alt temalar; dilsel karşılıklı, dilsel birlikte ve fiziksel şeklindedir. Ortaya çıkan bu alt temalar ise Diyalog temasını oluşturmuştur.

İlk alt tema olan dilsel *karşılıklı* başlığı altında yöneticilerin en fazla dile getirdiği nokta ikili konuşmadır. Bu doğrultuda;

*“İki insanın herhangi bir şey üzerine yaptıkları konuşmalardır
Diyebiliriz.”* olarak bu durumu vurgulamıştır. **(Y2)**

*“İki ya da daha fazla kişi arasında karşılıklı konuşma ya da ...
(Y3)*

İkinci alt tema olan *birlikte* başlığı altında ise en çok vurgulanan haberdar olmadır. Haberdar olma ile ilgili;

*“Diyalog denildiği zaman aklıma ilk olarak iletişim gelmektedir.
Ancak bu açıklamama ek olarak kişilerle haberleşme, onlardan
haber alma ve onların da bizlerden haberdar olması ve bu
şekilde anlaşmak.”* **(Y4)**

*“Konuşma, insanlardan haberdar olma, çevreden haberdar olma,
olaylardan haberdar olma diyebilirsiniz.”* **(Y5)**

Üçüncü alt tema olan *fiziksel* başlığı altında ise yöneticilerden yalnızca bir tanesi diğer katılımcılardan farklı olarak duruma farklı jest ve mimiklerin de diyalog olarak adlandırılması gerektiği, diyalogun yalnızca konuşmadan ibaret olmadığını, insanların el kol hareketleriyle de diyalog kurabileceğini şu sözlerle dile getirmiştir:

“İki ya da daha fazla kişi arasında karşılıklı konuşma ya da bakışma ya da jest ve mimiklerle kendini ifade edebilme durumudur.” (Y3)

Y3 kodlu katılımcı konuya değişik bir pencereden bakmış diyalogun sadece sözel bir eylem olmadığını bir bakışmanın da bir jest ve mimiğin de diyalog olarak algılayabileceğın vurgulamıştır. Şayet karşımızdaki kişi bakışımızdaki anlamı algılayabiliyor, benzer şekilde jest ve mimik hareketlerimizden ne söylemek istediğimizi tam olarak çıkarabiliyorsa kısacası anlamlandırabiliyorsa bu gibi eylemler de diyalog olarak kabul edilmelidir.

Diyaloğu Kolaylaştıran Etmenlere İlişkin Bulgular

Tablo 5

Öğrencilerin Diyalogun Oluşmasını Sağlayan /Diyaloğu Kolaylaştıran Etmenlere İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans	%
Diyaloğu Kolaylaştıranlar	Kişilik	Diksiyon	4	40
		Samimiyet	5	50
	Ortak Payda	Konu	3	30
		Etkin Dinleme	1	10
	Boyutlar	Göz Teması	2	20

“Kişilerle etkili bir şekilde diyalog kurduğunuz zaman bu diyalogun rahat bir şekilde başlamasını, ilerlemesini sağlayan yani diyalogu kolaylaştıran unsurların neler olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya öğrencilerin verdiği yanıtlar üzerinden toplam beş kod ortaya çıkmıştır. Bu kodlar; diksiyon (n=4), samimiyet (n=5), konu (n=3), etkin dinleme (n=1) ve göz teması (n=2) olarak belirlenmiştir. Daha sonra oluşan kodlar 3 alt tema altında toplanmıştır. Bu alt temalar; kişilik, ortak payda ve boyutlar şeklindedir. Ortaya çıkan bu alt temalar ise Diyalogu Kolaylaştıranlar temasını oluşturmuştur.

İlk alt tema olan *kişilik* başlığı altında tek bir kod oluşturulmuştur: Diksiyon koduna ait öğrenci yanıtları şu şekildedir:

“Diyalog kurulduğunda şayet kişiler anlaşılır, net ve düzgün bir şekilde konuşuyor ve bu konuşma karşı tarafça doğru algılanıyorsa süreç istenildiği gibi ilerliyor denmektedir.” (Ö5)

“Kişinin konuşma şekli yani konuşurken akıcı konuşması, ne dediğinin tam olarak anlaşılması akıcı bir diyalogun oluşmasına neden olur. Bazı insanların konuşma şekli, söyleyişleri kelimeleri telaffuz edişleri çok iyi olduğu için ne söylemek istediği dinleyen tarafından iyi anlaşılır.” (Ö6)

İkinci alt tema olan *ortak payda* başlığı altında ise en çok vurgulanan samimiyettir. Bunun yanı sıra yine bu alt tema başlığı altında olan konu olarak adlandırılan kod da hatırı sayılır öğrenci tarafından vurgulanmıştır. Bu alt temalarla ilgili olarak öğrenci görüşlerinden bazıları şu şekildedir. İlk olarak samimiyet koduna ilişkin görüşlere bakalım:

“Arkadaşlarımızla beraber olduğumuz ortamlarda konuşmalar daha uzun ve zevkli olmaktadır. Ortamın güzelliği, kişilerin birbirini tanıyor olması ve aralarındaki sevgiden ötürü konuşmalar da daha iyi olmaktadır.” (Ö4)

“Ben tanıdığım kişilerle konuşurken daha rahatım ve sıkılmadan, çekinmeden uzun bir şekilde onlarla konuşabiliyorum. Diğer türlü tanımadığım bir ortam olduğunda ya da tanımadığım kişilerle pek konuşmıyorum. Kendimi rahat hissedemiyorum.” (Ö7)

Şimdi ise konu kodu ile ilgili görüşlere değinelim:

“Konuştuğumuz konular üzerinde uzlaşıyorsak, ortak bir konumuz varsa konuşabiliyoruz. Genellikle konuştuğumuz zaman ikimizin de bildiği konular üzerine uzun konuşuyoruz.”

(Ö1)

“Birbirimize anlattığımız şeyler, sevdiğimiz şeyler, anlaştığımız şeyler üzerine yaptığımız konuşmalar bizi daha mutlu ediyor. Bu

konuşmalarda kimse sıkılmıyor. Kimse bir yere gitmeye çalışmıyor. Kimse saatine bakmıyor.” (Ö2)

Üçüncü alt tema olan *boyutlar* başlığı altında ise en çok dile getirilen göz temasıdır. Bu alt temaya boyut denmesinin sebebi diyalogun özelliklerine vurgu yapılmasından dolayıdır. Şimdi bu temadaki görüşe değinelim:

“Konuşurken karşımızdaki kişiler bize bakıyorsa, yani göz gözeysek karşı tarafın bizi dinlediğini anlıyoruz. Ayrıca bu da bizde güzel duygular uyandırıyor.” (Ö3)

Öğrenciler için diyalogu kolaylaştıran etmenlerin başında samimiyetin geldiği görülmektedir. Onlara göre en iyi şekilde diyalog kurdukları kişiler yakın çevresindeki kişilerdir. Özellikle içinde buldukları gelişim dönemi düşünüldüğünde bu yakın çevrenin arkadaş olduğu verilen cevaplar neticesindedir. Onlar arkadaşlarıyla tanıdıklarıyla ortak yaşamışlığın verdiği etki nedeniyle daha iyi, daha samimi diyalog kurduklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca arkadaşlarıyla yaptıkları konuşmalarda konuşma konusu her iki taraf için de anlamlı ve istenen şekildeyse bu konuşma daha zevkli ve zaman daha hoş geçmektedir.

Öğrenciler yalnız arkadaşları ile yaptıkları muhabbete yoğunlaşmamış kişinin konuşma şeklinin ve göz temasının da üstünde durmuşlardır. Onlara göre bir insanın kelimeleri net söyleyişi, söylemek istediklerini net aktarması, ses tonu ve vurgusu diyalogda önem arz etmektedir. Bununla beraber konuşurken karşımızdaki insanla göz teması kurmamız onu dinlediğimizi, ona önem verdiğimizizi kısacası saygı duyduğumuzu göstermektedir.

Tablo 6

Öğretmenlerin Diyalogun Oluşmasını Sağlayan /Diyalogu Kolaylaştıran Etmenlere İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans	%
		Enerji	2	17
	İçsellik	Ben Dili	1	8
		Karşılama	2	17
		Beden Dili	3	25

Diyaloğu	Dışsallık	Ses Tonu	1	8
	Kolaylaştıranlar	Ortak Payda	Samimiyet	2
Konu			5	42
	Boyutlar	Etkin Dinleme	7	58
		Saygı ve Sevgi	6	50

“Kiřilerle etkili bir şekilde diyalog kurduğunuz zaman bu diyalogun rahat bir şekilde başlamasını, ilerlemesini sağlayan yani diyalogu kolaylaştıran unsurların neler olduğunu dűřünüyorsunuz?” sorusu yoneltimiştir. Bu soruya oğretmenlerin verdiği yanıtlar izerinden toplam dokuz kod ortaya çıkmıştır. Bu kodlar; enerji (n=2), ben dili (n=1), karşılama (n=2), beden dili (n=3), ses tonu (n=1), samimiyet (n=2), konu (n=5), etkin dinleme (n=7) ve saygı-sevgi (n=6) olarak belirlenmiştir. Daha sonra oluşan kodlar 4 alt tema altında toplanmıştır. Bu alt temalar; işsellik, dışsallık, ortak payda ve boyutlar şekindedir. Ortaya çıkan bu alt temalar ise Diyalogu Kolaylaştıranlar temasını oluşturmuştur.

İlk alt tema olan *içsellik* başlığı altında oğretmenlerin en fazla dile getirdiği nokta enerjidir. Bu kod oluşturulurken şu şekilde yaklaşılmıştır. Kişilerin diyalog esnasındaki istekliliği, olumlu yaklaşımları, pozitif bakış aıaları bu kodun oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu doğrultuda;

“Bir kere öncelikle samimi bir karşılama, kişiyi dinleme eğer mesela karşı konuşacaksa ki diyalog dediğin şey o kişiyi sağlıklı bir şekilde dinleme ondan sonra...” (Öğ1)

“Karşılıklı görüşmenin esnasında moral bozukluğunun ortadan kaldırmak gerekir. Karşı tarafa pozitif yaklaşmak gerekir. Doğru ve gerçekeçi olmalı, açıklanabilir olmalıdır. Karşılıklı saygı ve anlayış içinde, hedeflenen konu izerinden yapılan bir yaklaşım olursa sonuca varılır.” (Öğ11)

İkinci alt tema olan *dışsallık* başlığı altında ise en çok vurgulanan beden dilidir. Bu doğrultuda;

“... sağlıklı bir şekilde bir şekilde dinleme ondan sonra beden diliyle bu durumu karşı tarafa hissettirmek ciddi bir şekilde dinlediğini gösterir. Bu da samimi bir ilişki olduğunu ortaya koyar

ve karşılıklı bir kabul şeklinde diyalogu daha kolaylaştırır mesela.” (Öğ1)

“Kesinlikle yüz ifadesidir. Başta yüz ifadesi, imgeler görsel olarak işitsel olarak seslerden önce gelir. Bence görsel, göz teması yani iki kişinin bakışması. Sonrasında da sözel sözel iletişimler jest ve mimikler gelmeli. Daha sonrasında da fikirlerin uyuşması ya da çelişmesi de diyalogu kolaylaştırır. Tarafların fikirlerini birbirlerine rahat bir şekilde ifade etmeleri, iletişime açık olmaları...” (Öğ3)

“... yani empati kurarak ilk önce karşıdaki kişi anlayarak konuşmaya başlamak çok daha önemlidir yani tabi ki birçok şey vardır mesela beden dili konuşurken mesela beden dilimize dikkat etmek ses tonunuza dikkat etmek ondan sonra bakışlar bilmiyorum mimik bunlar hepsi çok önemlidir yani iletişimde diyalogun rahat bir şekilde ilerlemesi için.” (Öğ12)

Üçüncü alt tema olan *ortak payda* başlığı altında ise öğretmenler en çok konu kodu üzerinde durmuşlardır. Bu doğrultuda;

“...Saygı ve anlayış içinde, hedeflenen konu üzerinden yapılan konuşmalar (konuşmadan kastettiğim diyalog şeklinde olanlar) daha etkili sonuçlar verecektir.” (Öğ11)

“İlgimi çeken konular ya da bilgi sahibi olduğum konular konuşulduğunda konuşmaya dahil olurum genelde. Çünkü söyleyecek birkaç cümle de olsa ekleme yapar, konuşmanın içerisinde yer alırım.” (Öğ5)

Dördüncü alt tema olan *boyutlar* başlığı altında ise öğretmenler tarafından üzerinde en çok durulan iki kod göze çarpmaktadır: Etkin dinleme ile sevgi ve saygı. Şimdi bu temadaki görüşlere sırasıyla değinelim. Önce etkin dinleme üzerine öğretilerin birkaçının görüşlerine bakalım.

“Öncelikle samimiyet olduğunu düşünüyorum bir insanla oturduğunuzda karşı tarafın samimiyetine güveniyorsanız diyalog başlar. Karşılıklı sevgi saygı çerçevesinde ilerlediğimiz zaman, karşı tarafa söz hakkı tanıdığımız zaman, karşı tarafı güzel

şekilde dinlediğimiz zaman veya kendimizi dinletebildiğimiz zaman diyalog ilerler. Aksi durumlarda da kesilebilir.” (Öğ2)

“Kesinlikle karşımızdakini etkin bir şekilde dinlediğimiz zaman ve tabii ki de o da bizi aynı şekilde dinliyorsa fikirler daha rahat ve açık bir şekilde aktarılır.” (Öğ5)

Şimdi ise sevgi- saygıya yönelik öğretmen görüşlerine yer verelim:

“Konuşmalarda karşılıklı olarak nezaket kurallarına uyulup karşı tarafı kırıcı kelime ve cümlelerden uzak durulması diyalog süreci için önemli bir adımdır. Yani tabii başka şeylerde vardır ama saygısız bir ortamda zaten diyalog ilerleyemeyeceği için öncelik söylediğim duruma yani saygıya verilmelidir.” (Öğ7)

“Ben dili iletişim olduğunu düşünüyorum mesela karşı tarafı suçlayarak ya da karşı tarafın ilk başta eksiklerini görerek ya da eksiklerini anlatarak konuşmaya başlamak bir kere iletişimi engeller, koparır yani diyalogun kolaylaşması için bence önce karşıdaki karşı taraftaki insanı anlayarak yani empati kurarak konuşmaya başlamak çok daha önemlidir...” (Öğ12)

Öğretmenler bu tema altında en çok sevgi ve saygı üzerinde durmuşlardır. Sevgi ve saygının olmadığı ortamlarda diğer durumların gerçekleşmiş olmasının istenilen sonuca ulaşmada yetersiz kalacağı vurgulanmıştır. Karşımızdaki kişiye ve düşüncelerine saygı duymayla başlayan bu süreç etkin dinlemeyle devam eder. Etkin dinlemenin gerçekleştiğini karşıya jest ve mimiklerimizle iletiriz. Fakat etkili bir diyalog için bu yeterli değildir. Kişinin söylediklerim algılanıp, anlamlandırıp gerektiği yerde içselleştirilmesidir. Fakat bu durum tek taraflı olmamalı karşı taraf da benzer şekilde bizi dinlemelidir.

Konuşurken ben dilini kullanmak karşıdaki kişinin davranışlarının bizim üzerimizde yarattığı etkiyi ortaya koyduğundan dolayı etkili diyalogda sıklıkla başvurulması gereken bir durumdur. Benzer şekilde kişinin konuşmaya başlarken ya da konuşma süresince pozitif tutumu diyalogun istenilen şekle yakın ilerlemesinde büyük öneme sahiptir.

Tablo 7

Yöneticilerin Diyalogun Oluşmasını Sağlayan /Diyalogu Kolaylaştıran Etmenlere İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans	%
Diyalogu Kolaylaştıranlar	Kişilik	Yapıcı	2	40
		Bakış Açısı	2	40
	Ortak Payda	Samimiyet	2	40
		Konu	3	60
	Boyutlar	Etkin Dinleme	2	40
		Göz Teması	1	20

“Kişilerle etkili bir şekilde diyalog kurduğunuz zaman bu diyalogun rahat bir şekilde başlamasını, ilerlemesini sağlayan yani diyalogu kolaylaştıran unsurların neler olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya yöneticilerin verdiği yanıtlar üzerinden toplam altı kod ortaya çıkmıştır. Bu kodlar; yapıcı (n=2), bakış açısı (n=2), samimiyet (n=2), konu (n=3), etkin dinleme (n=2) ve göz teması (n=1) olarak belirlenmiştir. Daha sonra oluşan kodlar 3 alt tema altında toplanmıştır. Bu alt temalar; kişilik, ortak payda ve boyutlar şeklindedir. Ortaya çıkan bu alt temalar ise Diyalogu Kolaylaştıranlar temasını oluşturmuştur.

İlk alt tema olan *kişilik* başlığı altında yöneticiler yapıcı ve bakış açısı kodlarına eşit derecede yaklaşmış bu alt temadaki görüşlerini sırasıyla önce yapıcı sonra bakış açısı olacak şekilde şöyle dile getirmişlerdir:

“... kendimi onun yanında rahat hissedişim beni olduğum gibi kabul edeceği düşüncesi.” (Y1)

“Karşımızdaki kişinin ya da kişilerin özellikle tavırları, konuya hâkim oluşu, vermiş olduğu özgüven, tahammül, içtenlik, yapıcı oluşu, empati kurması, dinlemesi, dönüt vermesi.” (Y3)

“İnsanların bakış açılarının geniş olması gerektiğini düşünüyorum. Şayet dar kalıp da hayata bakıyor yani geniş bir yelpazeye sahip değilsek, farklı perspektiften bakamıyorsak karşıyı yeterince anlamıyoruz demektir.” (Y4)

İkinci alt tema olan *ortak payda* başlığı altında üzerinde en çok durulan konudur. Bu doğrultuda;

“Karşımdaki insanlarla ya da konuştuğum kişilerle olan yakınlık durumum, onlarla yaşamış olduklarım, ortak bir geçmişe veya olaya, duruma sahip oluşumuz yani kısacası ortak konularımızın olması en önemli husustur. Daha sonra ona duyduğum güven kendimi onun yanında rahat hissedişim beni olduğum gibi kabul edeceği düşüncesi.” (Y1)

Üçüncü alt tema olan *boyutlar* başlığı altında ise yöneticiler etkin dinleme üstünde durmuşlardır. Bu konuda görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Diyalog kuran diyaloga giren insanların birbirlerine tahammül göstermesi ilk etken olduğunu düşünüyorum. Daha sonra diyalogun istenilen şekilde devam etmesi için de kişilerin birbirini can kulağıyla dinlemesi gerekmektedir. Karşı tarafın söylediklerinin tam olarak anlaşıldığını belirli dönütlerle iletmek lazım. Bununla beraber süreç boyunca göz teması da kurmak ve sürdürmek gerekir.” (Y2)

Yöneticilerin bu temada en çok üzerinde durdukları durum kişilerin ortak tarihidir. Ortak tarihten kastedilen kişilerin arasındaki yaşanmışlıklardır. Çünkü genelde konuşmalar bu yaşanmışlıklar üzerinde seyreder. Yani bu yaşanmışlıklar üzerine konuşulur. Bu konuşmalar esnasında kişilerin tutumları, tavırları konuşmaların gidişatını belirler. Şayet kişilerin konuşma esnasındaki yaklaşımları pozitif ve konuşmalar kişilerce dinlenip anlamlandırılıyorsa ve yeri zamanı geldiğinde bu karşı tarafa iletiliyorsa istenilen sonuca yaklaşıyor demektir.

Diyaloğu Zorlaştıran Etmenlere İlişkin Bulgular

Tablo 8

Öğrencilerin Diyalogu Kesintiye Uğratan /Diyaloğu Zorlaştıran Etmenlere İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans	%
Diyaloğu	Kişiden Kaynaklı	Güvensizlik	4	40
		Utangaçlık	1	10
		İfade Zorluğu	1	10
Zorlaştıranlar	Karşı Taraftan Kaynaklı	Olumsuz Tavır	5	50

Görüşme esnasında öğrencilerin her soru sonrasında duruma daha çok alışkanlık gösterdikleri gözlemlenmiştir. Bu durum ışığında öğrencilere üçüncü soru olan “Diyaloğu kesintiye uğratan, amacına ulaşmasını engelleyen, sürece ket vuran durumlar hakkındaki fikirleriniz nelerdir? Sizce hangi tutum ve davranışlar bu duruma sebep olabilir?” sorusu yöneltmiştir. Bu soruya öğrencilerin verdiği yanıtlar üzerinden toplam dört kod ortaya çıkmıştır. Bu kodlar; güvensizlik (n=4), utangaçlık (n=1), ifade zorluğu (n=1) ve olumsuz tavır (n=5) olarak belirlenmiştir. Daha sonra oluşan kodlar 2 alt tema altında toplanmıştır. Bu alt temalar; bizden kaynaklı ve karşı taraftan kaynaklı şeklindedir. Ortaya çıkan bu alt temalar ise Diyaloğu Zorlaştıranlar temasını oluşturmuştur.

İlk alt tema olan *kişiden kaynaklı* öğrencilerin en fazla dile getirdiği nokta güvensizlik durumudur. Bu doğrultuda;

“Ben bir insanla konuşurken araya başkalarının girmesinden hoşlanmıyorum. Çünkü söylediklerimi unutuyorum ya da eksik söylüyorum. İkinci olarak insanlar arasındaki güven olduğunu söyleyebilirim. Şayet ben karşımdaki insana güvenmiyorsam ona bir şey anlatmam, onunla konuşmam. Şunu düşünürüm acaba benim anlattıklarımı kime gidip anlatacak.” (Ö4)

“Güven sorunu olduğunu düşünüyorum. Güvenmediğim kişi konuyu gidip başkasına anlatır. Daha sonra anlattığı kişiler benim arkamdan konuşur. Bu durum üzülmem sebep olur ve insanlara rahat güvenemem artık” (Ö10)

İkinci alt tema olan *karşı taraftan kaynaklı* başlığı altında ise öğrenci cevapları tek kod etrafında toplanmıştır. Olumsuz tavır koduna yönelik bazı öğrencilerin yanıtları şu şekildedir:

“İnsanlar konuşurken beni rahatsız eden durum kişilerin yüksek sesle konuşması, bağıra çağıra konuşmasıdır. Böyle durumlarda sürekli karşı taraf bağırdığı için bizlerde bağırma başlıyoruz ve istenilen iletişim olmuyor. Ayrıca konuşurken sözümün kesilmesi beni rahatsız eder. Konuşmak istemem.” (Ö6)

“Arkadaşlarımla konuştuğum zaman onların beni rencide etmemesini isterim. Bazen bilerek mi yoksa bilmeden mi yapıyorlar beni kırıcı sözler kullanıyorlar. Ben kırılıyorum o sözlere. Belki ben de bir yerde onları kırmışım bilmeden ama. Bana bu durumu söyleselerdi kendilerinden öncesinde özür dilerdim. Ayrıca arkadaşımın ben bir şeyler paylaşırken onun umursamaz olması da hoşuma gitmiyor. Ben ona anlatıyorsam ona değer veriyorum demek değil midir? Ondan da beklerim aynısını.” (Ö9)

Öğrenciler için diyalogu zorlaştıran etmenlerin başında karşıdaki insanların tavırlarının geldiğini görüyoruz: Karşıdaki insanların güvensiz tutumları, yani konuşan kişinin ona güvenmemesi, saygısız davranışları ya da konuşma esnasında araya giren diğer insanlar...Bu gibi bir durumda kişi söylemek istediklerini karşıya tam olarak geçiremeyeceğini düşündüğü için istenilen sonuca ulaşamaz. Çünkü kişinin güvensiz tavırları konuşanın duygularını açık bir şekilde iletmesine engel olacağı, saygısız davranışların konuşmayı farklı boyutlara taşıyacağı ve araya giren insanlardan kaynaklı dikkatinin dağılacağı söylenebilir.

Tablo 9

Öğretmenlerin Diyalogu Kesintiye Uğratan /Diyalogu Zorlaştıran Etmenlere İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans	%
		İlgisizlik	4	33
	İçsellik	Önyargı	4	33
		Empati	3	25

		Yoksunluğu		
Diyaloğu Zorlaştırıcılar	Dışsallık	Göz Teması	2	17
		Eksikliği		
	Ortak Payda	Yabancılık	2	17
		Uyumsuzluk	3	25
		Dinlememek	4	33
	Boyutlar	Göz Teması	2	17
		Eksikliği		
		Saygısızlık	5	42

Görüşme esnasında öğretmenlerin de öğrenciler gibi her soru sonrasında duruma daha çok alışkanlık gösterdikleri ve bu rahatlıkla sorulan sorulara cevaplar verdikleri gözlemlenmiştir. Bu durum ışığında öğretmenlere üçüncü soru olan “Diyaloğu kesintiye uğratan, amacına ulaşmasını engelleyen, sürece ket vuran durumlar hakkındaki fikirleriniz nelerdir? Sizce hangi tutum ve davranışlar bu duruma sebep olabilir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya öğretmenlerin verdiği yanıtlar üzerinden toplam sekiz kod ortaya çıkmıştır. Bu kodlar; ilgisizlik (n=4), önyargı (n=4), empati yoksunluğu (n=3), göz teması eksikliği (n=2), yabancılık (n=2), uyumsuzluk (n=3), dinlememek (n=4) ve saygısızlık (n=5) olarak belirlenmiştir. Daha sonra oluşan kodlar dört alt tema altında toplanmıştır. Bu alt temalar; içsellik, dışsallık, ortak payda ve boyutlar şeklindedir. Ortaya çıkan bu alt temalar ise Diyaloğu Zorlaştırıcılar temasını oluşturmuştur.

İlk alt tema olan *içsellik* başlığı altında öğretmenlerin en fazla dile getirdiği yanıtlar iki kod etrafında şekillenmiştir. İlgisizlik ve önyargı. İlgisizlik koduna yönelik olarak

“Karşıdaki kişiyi dinleme konusunda isteksizlik, o konuşurken onu söylediklerine kulak vermemek, onu mesela dinlemeye çalışmamak o konuşurken başka şeylerle ilgilenmek ondan sonra onun söylediklerini önemsememek ilgisiz kalmak diyaloğu kesintiye uğrattır diye düşünüyorum.” (Öğ1)

Önyargı koduna yönelik olarak da;

“Sebeplerinden biri ön yargıdır. Kişiyi tanımadan, işte şey yapmadan sözünü kesmek veya konuşmasına müsaade etmemek veya farklı bir şekilde hoşgörülü davranmamak diyalogun kesilmesinin önemli sebeplerinden bir tanesidir. Başka sebepleri de vardır: Diyalogda eğer insanlar birbirini iyi dinlemezlerse yani birbirinin sözlerini keserse veya o karşı tarafın cinsiyetine, fark durumlarına, kimliğine karşı bir olumsuzluk geliştirilirse diyalog kesilebilir onlar da olumsuzluk oluşturur.” (Öğ2)

“Önyargılar olabilir ya da kendisini çok haklı olduğunu düşünüyor olabilir, karşıdaki kişiye şans vermemesi, onu dinlememesi ya da empati kuramaması farklı bir açıdan bakamaması, bakış açısının farklı olması... tüm bunlar diyalogu sıkıntıya sokar yani engeller ya da çatışmaya ya da çözüm odaklı değil de hani sorun, problem odaklı bakıyorsa bu da diyalogu engeller.” (Öğ12)

İkinci alt tema olan *dışsallık* başlığı altında ise yanıtlar tek kod etrafında toplanmıştır. Göz teması eksikliğine yönelik olarak;

“Aslında bu da ikinci soruyla çok yakın bir cevaba sahiptir. Bence kesinlikle yine göz temasının olmaması. Hani direkt yüz çevirme, görsel olarak rest çekmek anlamına gelir. Bence ilk olarak hani konuşmamak da değil bakarken gözünü devirmek, görmezden gelmek karşı tarafı direkt görmezden gelmek bence diyalogu ket vuran sebeplerin başında gelir. Ben konuşurken göz temasına çok önem veririm.” (Öğ3)

“Gözünün içine bakmadan, samimi olunmadan konuşmak. Konuşurken başka bir işle uğraşmak. Kişiler arası anlayış ve yakınlık eksikliği, yanlış anlamalar ve çatışmalar. Hatalı bilgi aktarımı ve yanıltıcı ifadeler. Bir kişi veya grup hakkında yanlış algılar, ilişkilerin bozulması ve çatışmaların artmasına sebep olur.” (Öğ11)

Üçüncü alt tema olan *ortak payda* başlığı altında ise öğretmenler uyumsuzluk üzerinde durmuşlardır. Bu doğrultuda;

“Jakoben tavırlar, tek taraflı çözüm arayışı, saygı ve dikkat eksikliği.” (Öğ8)

Öğ8 ‘in yaptığı açıklama paralelinde “jakoben tavır” söz grubu çok karşılaşılan bir durum olmayıp araştırılma gereği duyulmuştur. Bu kelime grubunun Fransız Devrimi zamanında siyasal bir grubun adı olduğu ve seçkin azınlık devrimcisi anlamına geldiği belirtilmiştir. Benzer şekilde;

“Kişiler arasındaki uyum, anlayış, güven, beklenti istenen ve beklenen şekilde olmazsa diyalog tam olarak sağlanmaz. Uyum sorunu yaşadığımız kişilerle ya diyaloga hiç girmez ya da diyalog kesintiye uğrar.” (Öğ9)

Dördüncü alt tema olan *boyutlar* başlığı altında öğretmenlerin en fazla değindikleri konu saygısızlık olmuştur.

“... kulak vermemek onu mesela dinlemeye çalışmamak o konuşurken başka şeylerle ilgilenmek ondan sonra ona söylediklerini önemsememek ilgisiz kalmak...” (Öğ1)

“...sözünü kesmek veya konuşmasına müsaade etmemek veya farklı bir şekilde hoşgörülü davranmamak...” (Öğ2)

“Karşı tarafı rencide edici tutum ve davranışlar varsa konuşma esnasında ya da kibirli bir bakış ve tutum varsa bu durum diyalogu sıkıntıya uğratır. Kimse saygısızca davranışların bulunduğu ortamda bırakın konuşmayı bulunmak bile istemez. Çünkü bu tür ortamlarda çeşitli sıkıntılar baş gösterir.” (Öğ7)

Öğretmenler kişinin benliğine, düşüncesine, görünüşüne kısacası kişiye saygı duyulmayan bir ortamda ilerlemenin kaydedilemeyeceğini belirtmişlerdir. Kişi sürekli kendini haklı görürse, karşıdaki insanın düşüncelerini hiçe sayarsa hatta bir adım ileri gidip konuşmasına çok fazla müsaade etmezse diyalog istenilen sonuca ulaşamayacaktır. Çünkü kişi saygı görmediği bir ortamda ya bulunmak istemeyecek ya da söylenenleri etkin bir şekilde dinlemeyecektir.

Bu duruma ek olarak tek taraflı olan konuşmalarda kişi öğrenilmiş çaresizlik durumu ile karşı karşıya kalacaktır. Böyle durumların tekrarı halinde bu çaresizlik kendini gerçekleştirmiş kehanet durumuna dönüşecektir.

Tablo 10

Yöneticilerin Diyaloğu Kesintiye Uğratan /Diyaloğu Zorlaştıran Etmenlere İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans	%
Diyaloğu Zorlaştıranlar	Kişilik	Yargılayıcı	2	40
		Utangaç	1	20
	Ortak Payda	Yabancılık	3	60
	Boyutlar	Dinlememek	2	40
		Göz Teması	1	20
		Saygısızlık	2	40

Görüşme esnasında yöneticilerin de tıpkı öğrenciler ve öğretmenler gibi her soru sonrasında duruma daha çok alışkanlık gösterdikleri ve bu rahatlıkla sorulan sorulara cevaplar verdikleri gözlemlenmiştir. Bu durum ışığında yöneticilere üçüncü soru olan “Diyaloğu kesintiye uğratan, amacına ulaşmasını engelleyen, sürece ket vuran durumlar hakkındaki fikirleriniz nelerdir? Sizce hangi tutum ve davranışlar bu duruma sebep olabilir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya yöneticilerin verdiği yanıtlar üzerinden toplam altı kod ortaya çıkmıştır. Bu kodlar; yargılayıcı (n=2), utangaç (n=1), yabancılık (n=3), dinlememek (n=2), göz teması (n=1) ve saygısızlık (n=2) olarak belirlenmiştir. Daha sonra oluşan kodlar üç alt tema altında toplanmıştır. Bu alt temalar; kişilik, ortak payda ve boyutlar şeklindedir. Ortaya çıkan bu alt temalar ise Diyaloğu Zorlaştıranlar temasını oluşturmuştur.

İlk alt tema olan *kişilik* başlığı altında yöneticilerin en fazla dile getirdiği yanıtlar yargılayıcı kodu etrafında birleşmiştir. Bu doğrultuda;

“İkinci sorunun tam tersi karşımdaki insanı sevmeyişim ondan, haz almıyışım, onun yargılayıcı tutumda olabileceği düşüncesi, kendimi onun yanında güvende hissetmeyi işim, sanki benim söylediklerimi başkasına aktaracakmış hissi, çekiniyor olmam,

utangaç yapım, bilgi eksikliğim, yanlış konuşsam ayıplanma korkum, karşımdaki insanı çok bilgili çok büyük görmem, ceza alırım korkusu, heyecan, ...” (Y1)

İkinci alt tema olan *ortak payda* altında ise yanıtlar tek kod etrafında toplanmıştır. Yabancılığa yönelik olarak

“Karşımızdaki kişinin samimiyetsiz davranışları, kişinin kendini ortama ait hissetmeyişi, sen diliyle konuşması, farklı durumlarla ilgilenmesi, karşımızdakinin bizi dinlemeyişini belli ettirmesi, empati kuramayışı, iletişimi yarıda kesmesi, söz hakkının sadece birinde olması gibi durumlar...diyaloğa engel durumlardır.” (Y3)

“İnsanın kendisinden kaynaklanan faktörler ve çevreden kaynaklanan faktörler vardır. Ortam da kişi kendini farklı hissediyorsa veya ortamda çok fazla fiziksel engelleyici olursa engel olabilir bir de insanların o anki durumları...” (Y5)

Üçüncü alt tema olan *boyutlar* başlığı altında yöneticilerin yanıtları iki kod etrafında şekillenmiştir. Dinlememek ve saygısızlık. Bu doğrultuda;

“Diyalog kurmaya çalışan insanlardan biri konuşurken diğeri ona saygı göstermeli onu dinlemelidir. Düşünsenize siz karşıya bir şeyler aktarıyorsunuz ama karşı dinlemiyor ya da başka işlerle meşgul oluyor. Dinlemek yani karşı tarafın söylediklerini anladığımızı gösteren işaretler vardır. Bunun için göz teması kurmalı, beden dilini kullanarak onu anladığımızı göstermeliyiz.” (Y2)

“Karşımızdaki kişinin samimiyetsiz davranışları, sen diliyle konuşması, farklı durumlarla ilgilenmesi, karşımızdakinin bizi dinlemeyişini belli ettirmesi, empati kuramayışı, iletişimi yarıda kesmesi, söz hakkının sadece birinde olması gibi durumlar... diyaloğa engel durumlardır.” (Y3)

Yöneticiler burada yaşanmışlıklar etrafında toplanmışlardır. Kişilerin bir konu üzerinde rahatlıkla konuşabilmesi için iki tarafın ortak alanlarının, ortak yaşanmışlıkların, ortak ya da benzer ilgilerin olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Bu ortaklıklar üzerine yapılan konuşmalarda kişiler karşı tarafı yargılayıcı tutumlardan ve saygısız davranışlardan olabildiğince uzak durmalıdırlar. Karşı tarafın söylediklerini tam anlamıyla dinleyip bu dinlemenin de bedensel olarak desteklenerek çeşitli dönütlerle iletilmesi gerekmektedir. Aynı tavrın karşıdaki kişiden de beklendiği belirtilmelidir.

Etkili Diyalog Kuran Kişilerin Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 11

Öğrencilerin, Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Etkili Diyalog Kuran Kişilerin Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar	Frekans	%	
Etkili Diyalog Kuran Kişilerin Özellikleri	Samimi		Ö4, Ö7, Ö8, Ö9	4	40	
			Öğ1, Öğ7, Öğ8, Öğ9	4	33	
			Y1, Y2, Y3, Y4	4	80	
	Saygılı		Ö2, Ö4, Ö7, Ö9	4	40	
			Öğ2, Öğ7, Öğ10	3	25	
			Y2, Y3	2	40	
	Duyuşsal	Güvenilir		Ö10	1	10
				Öğ1, Öğ3, Öğ9	3	25
		Anlayışlı		Öğ3, Öğ5, Öğ11	3	25
				Y1, Y3, Y4	3	60
		Empati		Öğ11, Öğ12	2	17
				Y1, Y4, Y5	3	60
	Düşünsel (Bilişsel)	İyi Dinleyici		Ö6	1	10
				Öğ2, Öğ10	2	17
				Y2, Y5	2	40
Benzerlik			Öğ4, Öğ6, Öğ12	3	25	
			Önyargısız	Öğ6	1	10

		Öğ11, Öğ12	2	17
	Empati	Y1, Y4, Y5	3	60
	Diksiyon	Ö4, Ö5, Ö8	3	30
Fiziksel	Güler Yüz	Y3	1	20

Tablo, katılımcıların etkili diyalog kuran kişilerin özelliklerine yönelik görüşlerini ortaya koymaktadır. Araştırmaya göre, katılımcılar etkili diyalog kuran kişilerin özelliklerini şu şekilde belirtmişlerdir: Bunlar arasında öğrencilerin yanıtları kişinin samimi olması (n=4), saygılı olması (n= 4), güvenilir olması (n=1) duyuşsal alt kod: iyi dinleyici olması (n=1) düşünsel (bilişsel) alt kod ve düzgün diksiyona sahip olması (n=3) fiziksel alt kod olarak nitelendirilmiştir. Etkili bir şekilde diyalog kurduğunuz kişileri düşündüğünüzde sizce bu kişilerin hangi yönleri diyalogun etkili olmasını sağlıyor. Paylaşır mısınız? sorusuna ilişkin öğrenci görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Genelde bu insanları düşündüğüm zaman düzgün bir konuşma tarzlarının olduğu yani konuşmaları net, söylenenler anlaşılır ve değişik ses tonuna da sahip olduklarını görüyoruz. Bu kişilerin muhabbetleri eğlenceli ve güzel geçiyor. Ayrıca saygı duyulan kişilikleri var. Bir de bu insanlar çevrelerindeki kişilerce seviliyorlar.” (Ö4)

“Bence etkili diyalog kuran kişiler diğer insanlara oranla daha samimi davranışlar gösterirler. Bu samimiyet sadece tanıdıklarına yönelik değildir. Tanımadığı kişilere bile sıcak yaklaşımları vardır. Hoş karşılarlar insanları. Aynı zamanda bu insanlar karşıdakinin söylediklerini iyi anlama ve söylenenleri kavrama yetenekleri de vardır.” (Ö7)

“Bazen konuştuğumuz zaman karşıdaki kişinin beni dinlemediğini fark ederim. Sinirlenirim. Neden bu konuyu açtım ki derim. Ya da ben konuşurken onun telefonla uğraşması da sinir

bozucu. Benim muhabbetimi dikkate almadığını gösterir. Böyle bir durumda ortam sessizleşir. Herkes kendi işiyle meşgul olur. “

(Ö2)

Öğrenciler için etkili diyalog kuran kişilerin özelliklerinin başında o kişilerin samimi davranışları ve saygılı kişiliklerinin geldiğini görüyoruz. Bu bireylerin samimiyeti kişilikleri haline gelmiştir. Yani diyaloga girdikleri herkese karşı böyle davranış sergilerler. Bununla beraber saygılı kişilikleri hem başkalarına duydukları saygıyı hem de bu kişilere çevreden duyulan saygıyı işaret eder. Öğrenciler için en iyi model öğretmenleri olduklarından onlara sıcak davranan, onları birey olarak görüp yaklaşan kişiler yani bu tarz öğretmenlerini her zaman farklı olmuş ve daha çok sevmişlerdir onları. Buna ek olarak bu kişilerin konuşma şekli diye tanımlayacağımız diksiyonları da diğer kişilere nazaran daha etkileyicidir.

Bunlar arasında öğretmenlerin yanıtları kişinin samimi olması (n=4), kişinin saygılı olması (n=3), Kişinin güvenilir olması (n=3), kişinin anlayışlı olması (n=3), kişinin empati kurabilmesi (n=2) duyuşsal alt kod; iyi dinleyici olması (n=2) benzer bakış açısına sahip oluşumuz (n=3), önyargısız olaylara yaklaşması (n=1) düşünsel (zihinsel) alt kod olarak nitelendirilmiştir. Etkili bir şekilde diyalog kurduğunuz kişileri düşündüğünüzde sizce bu kişilerin hangi yönleri diyalogun etkili olmasını sağlıyor. Paylaşıyor musunuz? sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Öncelikle karşıdakine ve karşısındaki kişinin düşüncelerine saygı duyan, iyi birer dinleyici olan, Türkçeyi iyi kullanan kişilerin daha etkili bir diyalog kurduğunu düşünüyorum.” (Öğ10)

“Sevgi dolu, empati kurabilen, iyi yürekli, iletişim yeteneğine sahip arkadaşlık, dostluk mayası iyi olanlar, karakter sahibi olanlar, nabza göre şerbet verenler ve bunu menfaatsiz yapanlar jest ve mimikleriyle kendini belli ederler. Bunu da her yönüyle gösterirler. Elbette ki paylaşımcı kişilikleri mevcuttur.” (Öğ11)

“Etkili bir diyalog kurmanıza sebep olan insanlarla hayat görüşümüzün aynı olması olabilir. Yani genel söyleyeceğim

bütün mesele arkadaşlık ilişkileri için söylüyorum hayat görüşü size yakınsa aynı bakış açısına sahipseniz hayata aynı şekilde bakıyorsanız. Eğitim seviyesi çok önemlidir. Bir insanla anlaşabilmek diyalog kurabilmek için benzer düzeylerde olmanız lazım gelir. Yani aynı eğitim seviyesinde değilseniz birbirinizi anlamakta biraz daha zorluk yaşayabilirsiniz. Belki yaş. Farklı yaş grupları arasında anlaşmak zordur Örnek vermek gerekirse hepimiz erken olmuşuzdur ama onu geçeli çok olmuştur belki o yaştaki bir çocuğun bir gencin neler hissettiğini nasıl baktığını anlayabiliriz yani bu olabilir yani ben soruyu farklı bir şekilde mi şey yaptım bilmiyorum farklı bir noktaya mı geldi yani tabii ki mesela yine her şeyin temelinde bence empati yatıyor yani kendi düşüncelerimizden çıkıp o kişinin o şapkasını takmak onun baktığı şekilde bakıp onu anlamaya çalışmak asıl önemli olan bu yani tüm anlattıklarım içinde aslında empatiyi yatıyor yani her insanla belki diyalog kurulabilir yani bunun için empati yapmamız lazım.” (Öğ12)

Öğretmenler fiziksel özelliklerden ziyade kişilerin etkili diyalog kurmasını duyuşsal kod olarak tanımladığımız özelliklerine bağlamışlardır. Öğretmenler de muhatapları daha çok öğrenci olduğu için yanıtlarının genelde öğrencileri işaret ettiğini görüyoruz. Duyuşsal özelliklerin ağır basması bundan kaynaklanmıştır. Bunlara ek olarak kişilerin yaşamış oldukları ortak durumların, paylaşımların etkili diyalog kurma noktasında önemli olduğunu belirtmişlerdir

Bunlar arasında yöneticilerin yanıtları kişinin samimi olması (n=4), kişinin saygılı olması (n=2), kişinin anlayışlı olması (n=3), kişinin empati kurabilmesi (n=3) duyuşsal alt kod; iyi dinleyici olması (n=2) düşünsel (zihinsel) alt kod; Güler yüzlü olması (n=1) fiziksel alt kod olarak nitelendirilmiştir. Etkili bir şekilde diyalog kurduğunuz kişileri düşündüğünüzde sizce bu kişilerin hangi yönleri diyalogun etkili olmasını sağlıyor. Paylaşır mısınız? sorusuna ilişkin yönetici görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Etkin dinleme yapması, kendini ifade ederken rahat davranması, konuştuğu cümleleri inanarak söylemesi, nazik davranması, lafı

dolandırmadan anlatması, sözlerimi bitirinceye kadar dinlemesi ve tepkiyi ona göre vermesi.” (Y2)

“Beni anlaması, bana saygı göstermesi, eleştirmeden yanlışlarımı fark etmemi sağlaması, beni ilgilendiren bana dokunan konunun olması, güler yüzlü olması, samimi olması, karşılıklı birbirimizi anlamamız veya anlayamamamız da diyebilirim.” (Y3)

“Yani her iki taraf için de olacak şekilde şunları diyeyim: Eğer iyi bir dinleyici olabilirsek diyalog kurabiliyoruz demektir. Diyalog kurmanın birinci şartı bence konuşmacı olmak değil dinleyici olmaktır. İnsanlar az da konuşsa çok da eğer dinlemeyi becerebiliyorsa bu dinlediklerini de anlamaya çalışabiliyorsa iyi diyalog kurduğunu düşünürüz. Şayet gelen kişi illa bir önyargıyla gelmişse dinlemek için değil de kendini kabul ettirmek için gelmişse iyi diyalog kurduğumuzu söyleyemeyiz.” (Y5)

Yöneticiler de tıpkı öğretmenler gibi duyuşsal alt kod olarak nitelendirdiğimiz duyuşsal özelliklerin etkili diyalog kuran kişilerin olmazsa olmazı olduğunu belirtmişlerdir. İçi dışı bir olmak deyimi misali net olanlar, doğru olanlar kişiler arası ilişkilerde daha başarılıdır. Bu insanlar karşısındakilerin de benzer özellikleri göstermesini beklerler. Karşının dünyasına girip kendini onun yerine koyup “Ben olsam ne yapardım?”, “Bana yapılırsa tepkim ne olurdu?” düşüncesinden hareketle eylemde bulunurlar. Bizlerin en çok ihtiyaç duyduğu aslında konuşulacak birileri değil; bizler dinleyen kişilerdir. Dinlenmeye ihtiyacımız vardır. Anlaşılmaya ihtiyacımız vardır.

Etkili Diyaloğun Eğitime Faydalarına İlişkin Bulgular

Tablo 12

Öğrencilerin, Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Etkili Diyaloğun Eğitime Faydalarına İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar	Frekans	%
------	----------	--------	--------------	---------	---

Eğitime Faydaları	Okul İçi	Saygılı Ortam	Ö1, Ö5, Ö10	3	30
			Y1, Y2, Y3, Y4, Y5	5	10
		Başarı	Ö2, Ö4, Ö6, Ö8, Ö10	5	50
			Yoğunlaşma	Ö7	1
		Etkili Eğitim	Öğ1, Öğ4, Öğ7, Öğ8, Öğ9, Öğ11, Öğ12	7	58
			Paylaşma	Öğ1, Öğ3	2
		Sıcak İklim	Öğ1, Öğ10, Öğ12	3	25
			Zamandan	Ö8	1
		Tasarruf	Öğ8	1	8
			Y2, Y3	2	40
	Sorun Çözücü	Öğ12	1	8	
		Y1, Y2	2	40	
	Okul Dışı	İfade Gücü	Ö3	1	10
			Öğ10, Öğ11, Öğ12	3	25
		Zamandan	Ö8	1	10
			Öğ8	1	8
		Tasarruf	Y2, Y3	2	40

Tablo, katılımcıların etkili diyalogun eğitime faydalarına yönelik görüşlerini ortaya koymaktadır. Araştırmaya göre, katılımcılar etkili diyalogun eğitime faydalarını şu şekilde belirtmişlerdir: Bunlar arasında öğrencilerin yanıtları saygılı bir ortam (n=3), başarılı bir ortam (n=5) ve zamandan tasarruf (n=1) okul içi alt kod; kişinin ifade gücüne etkisi (n=1) ve zamandan tasarruf (n=1) okul dışı alt kod olarak nitelendirilmiştir. Etkili diyalog kurulduğunda eğitime sağlayacağı faydalar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? sorusuna ilişkin öğrenci görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Sınıftaki kişiler birbiriyle iyi diyalog içine girdikleri zaman birbirlerini dinler, sözlerini kesmez ve karmaşa olmaz. Çünkü herkes sırası geldiğinde konuşur. Bu da düzene sebep olur. Kimse kimsenin lafını kesmez ona saygı duyar.” (Ö1)

“Sınıf ve okul içinde yapmış olduğumuz güzel konuşmalar, güzel iletişimler sayesinde çok şeyler kazanırız. İnsanlara saygılı olmayı, görüşlere saygılı olmayı, güzel ve etkili konuşmayı öğreniriz. Öğrendiklerimizi de okul dışında da gösteririz.” (Ö4)

“Sınıfta olan güzel iletişimler sayesinde arkadaşlarımla dersleri daha dikkatli dinliyoruz. Öğretmenimizle olan durum içinde bu geçerli. Hangi öğretmenimiz bizlerle muhabbet ediyorsa onun dersi daha zevkli ve hoş geçiyor. Bize verdiği görevleri daha isteyerek yapıyoruz. (Ö8)

Öğrencilere göre etkili diyalog kurulan bir ortamda kişiler birbirini dinler, sözler kesilmez, karşı tarafı anlamaya çalışırız. Karşı taraftardan da benzer şeyler bekleriz bu durum saygılı bir ortamın oluşmasına sebep olur. Böyle bir ortamda kişiler arası yardımlaşma artar, yoğunlaşma artar, dikkat artar. Dolayısıyla bu durum beraberinde başarıyı da getirir.

Bunlar arasında öğretmenlerin yanıtları eğitimin etkili oluşu (n=7), paylaşmanın artması (n=2), sıcak iklimin oluşması (n=3), zamandan tasarruf (n=1) ve sorunların çözümüne yardımcı olması (n=1) okul içi alt kod; kişinin ifade gücüne etkisi (n=3) ve zamandan tasarruf (n=1) okul dışı alt kod olarak nitelendirilmiştir. Etkili diyalog kurulduğunda eğitime sağlayacağı faydalar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Karşımızdaki kişiye ulaşılabilir, eğer gerekiyorsa yardımda bulunabilirsiniz (bilimsel, pedagojik olarak). Çok ciddi oranda zamandan tasarruf edebilir. Öğretme süreçleri daha yararlı hale gelir.” (Öğ8)

“Etkili diyalog kurulduğunda öğrencinin dilini anlar, güvenini kazanır, kendini ifade etmesine yardımcı oluruz. Eğitimi daha anlaşılır hale getirmemize olanak sağlar. İnsanlarda empati yeteneğini geliştirir.” (Öğ9)

“Etkili bir diyalog ortamı kurulduğunda bireylerin kendilerini daha iyi ifade edebileceğini düşünüyorum. Sınıf ortamında öğretmenlerin vermek istedikleri mesajların daha iyi anlaşılacağı kanısındayım; ayrıca öğrenciler de fikirlerini daha iyi ifade etme olanağı bulacaktır. Bunların sayesinde eğitimde amaçlanan kazanımlara daha kolay ulaşılabilecektir.” (Öğ10)

Etkili diyalog kişilerin hem sınıf hem okul hem de okul dışı ortamda kendini daha iyi bir şekilde ifade etmesine olanak sağlayacaktır. Öğrenciler sınıf ve okul ortamında öğrendiklerini gerçek yaşama aktarabilme becerisini kazanacaklardır. Çünkü okullar hayatın bir parçası değil ta kendisidir görüşünden hareketle okulda öğrenilenler hayata aktarılma özelliğine sahip olmalı ve birey okulda (onun minimal versiyonu olarak nitelendirebileceğimiz sınıflarda) öğrendiklerini yaşama uyarlayabilmelidirler. Eğitimde amaçlanan kazanımlar vardır. Bu kazanımlara daha kolay ulaşmanın yolu da etkili diyalog kurmaktan geçer. Çünkü öğretmenlerin vermek istedikleri mesaj öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılıp öğrenci dönütleri de bu ortam sayesinde etkili bir şekilde karşı tarafa iletilecektir.

Bunlar arasında yöneticilerin yanıtları saygılı bir ortam (n=5), zamandan tasarruf (n=2) ve sorunların çözümüne yardımcı olması (n=2) okul içi alt kod; zamandan tasarruf (n=2) okul dışı alt kod olarak nitelendirilmiştir. Etkili diyalog kurulduğunda eğitime sağlayacağı faydalar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? sorusuna ilişkin yönetici görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Etkili bir diyalog anlaşılma demek, anlaşılma demek sıkıntıların azaltılması demek, saygılı bir ortam demek, demokratik bir ortam demek, rahatça düşüncelerini söyleyebilmek demek, problemlerin çözülmesi demek.” (Y1)

“Birbirini anlayan insanlar daha mutlu olurlar. Karşılarına çıkan sorunların üstesinden birbirlerini anlayarak, konuşarak gelirler. Etkin dinleme olursa insanlar kendini tekrarlamak zorunda kalmaz bu da zaman tasarrufu sağlar.” (Y2)

“Öğrencinin seviyesine inebilmek becerisinin olması, öğrencinin kendini açmasına ve anlamasına faydalı olabilecektir. İşlerin aksamasına önler, zaman israfını engeller. İşler kesintiye uğramaz. İş birliği ve dayanışmayı sağlar.” (Y3)

Yöneticilere göre etkili diyalog eğitimdeki sorunların çözümünde bireylere yardımcı olur. İnsanlar konuşarak, düşüncelerini birbirine rahat ileterek ve aralarında anlam bağı kurarak probleme alternatif çözüm önerileri getirir ve aşılması noktasında çaba gösterirler. Etkili diyalog kurulduğu zaman kişiler mesajı karşı tarafa daha kolay ve rahat bir şekilde iletecekleri için daha kısa zamanda sonuca gidilir. Bu da ciddi anlamda zamandan tasarruf etmek demektir.

Diyalogsuz Ortama İlişkin Bulgular

Tablo 13

Öğrencilerin, Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Diyalogsuz Ortama İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar	Frekans	%
Diyalogsuz Ortam	İnsan ile Alakalı	Anlaşmazlık	Ö1, Ö2, Ö4, Ö10	4	40
			Y1, Y2, Y4, Y5	4	80
			Öğ3, Öğ6, Öğ8, Öğ11	4	33
		Yapmacık	Y1, Y2, Y3	3	60
		Yalnızlık	Öğ1, Öğ2, Öğ6, Öğ9, Öğ10, Öğ12	6	50
		İletişimsizlik	Y5	1	20
	Ortam ile Alakalı	Sessiz	Ö5, Ö7	2	20
		Sıkıcı	Ö7, Ö8, Ö9	3	30
			Öğ3, Öğ7, Öğ11	3	25
			Y3	1	20
		Verimsiz	Öğ5, Öğ9, Öğ12	3	25

Tablo, katılımcıların etkili diyalogun kurulmadığı ortamın nasıl olacağına yönelik görüşlerini ortaya koymaktadır. Araştırmaya göre, katılımcılar etkili diyalogun kurulmadığı ortamın nasıl olacağını şu şekilde belirtmişlerdir: Bunlar arasında öğrencilerin yanıtları saygılı anlaşmazlık (n=4) insan ile alakalı alt kod: sessiz (n=2) ve sıkıcı (n=3) ortam ile alakalı alt kod olarak nitelendirilmiştir. Etkili diyalog kurmak neden önemlidir? Sizce etkili diyalogun kurulmadığı ortam nasıl olurdu? sorusuna ilişkin öğrenci görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Etkili diyalogun olmadığı sınıf ortamında öğrenciler birbiriyle iyi diyalog kurmadığı için birbirini tam olarak anlamayacaklardır. Sözler yanlış anlaşılacak. Bu yanlış anlaşılmalar kişiler arası sıkıntılara sebep olacak ve anlaşmazlıklar çıkacaktır. Bu da sınıfta istenmeyen durumların oluşmasına sebep olacaktır.” (Ö2)

“Kimsenin kimseyle konuşmadığı bir ortamda ya da az konuştuğu ortamda da insanlar çabuk sıkılır. Başka şeyle meşgul olurlar. Bu gibi durumlarda kişiler ortamdaki bunalım yaşarlar. Bunalımdan kaynaklı tartışmalar ve kavgalar yaşanır.” (Ö9)

“Böyle yerler güzel olmaz. İnsanlar arasında hoş olmayan duygular oluşur. Kin ve nefret olur. İnsanlar birbirini istemez. Kıskanır. Bu kıskanma sebebiyle düşmanca davranırlar. Sevgi ve saygı da bu kişiler arasında olmaz.” (Ö10)

Etkili diyalogun kurulmadığı ortamlarda kişiler ya sessizleşir ya da başka şeylerle meşgul olurlar. Her iki durumda da kişilerin ortamdaki sıkılma, uzaklaşma eylemlerine yöneldiklerini söyleyebiliriz. Bununla beraber kişiler etkili diyalog kurmadıklarında birbirlerini yanlış anlama durumlarından kaynaklı anlaşmazlıklar ve beraberinde tartışmalarda meydana gelecektir.

Bunlar arasında öğretmenlerin yanıtları anlaşmazlık (n=4) ve yalnızlık (n=6) insan ile alakalı alt kod; sıkıcı (n=3) ve verimsiz (n=3) ortam ile alakalı alt kod olarak nitelendirilmiştir. Etkili diyalog kurmak neden önemlidir? Sizce etkili

diyaloğun kurulmadığı ortam nasıl olurdu? sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“...bu sadece öğretmen öğrenciyi ya da öğretmen idareci arasında değil anne baba arasında, çocuk arasında, eşler arasında diyalog kurulması hayatı olumlu bir bakış açısı kazandır. Çünkü iletişim sıcak olursa işler de yolunda gider ya da tam tersini düşündüğümüzde iletişimin olmadığı bir ortamda görevler yapılsa bile içtenlik olmaz, samimiyet olmaz, resmiyet olur. Bu durumda görev yapılır ama ruhsuz olur. Ruhtur bence diyalog bence kişilerin arasındaki ruhtur ruh bağıdır.” (Öğ3)

“Öncelikle salt yönetmelikler çerçevesinde bir diyalog gelişir. Samimiyet gelişmez, sahiplenme olmaz. Karşılıklı bir anlama çabası olmadığı için ilişkiler kopuk ve şekilci olur.” (Öğ8)

“Etkili diyaloğun olmadığı bir durumda kişi kendini rahat hissetmez, kendini olduğu gibi ifade edemez, kendini olduğu gibi ortaya koyamaz, verimli olamaz yani ne yaparsam yapayım hani yani bir çaresizlik durumunda oluşabilir hani diyaloğun kurulmadığı bir sonuca ulaşılmadığı yerde insan verimli olacağını düşünmez .Bir şey yapmak da istemez .Çünkü yani verimsiz bir ortam oluşur her açıdan arkadaşlık ilişkileri öğrenci ilişkileri iş ilişkisinden yani bilmiyorum mutsuz olur ne bileyim kendine bir şeyler katmaz. Mesela insan verimli olduğu yerde kendini sürekli geliştirir, daha ileriye götürür ama eğer bir sonuç alamıyorsa orada oturup kalır hatta geriye gider.” (Öğ12)

İnsanların kendini rahat olarak ifade edemediği ortamlarda ya da etkili diyalogların oluşmadığı zamanlarda ortamdaki soyutlanma durumu gözükür. Bu da kişilerin içine kapanmasına yani yalnızlaşmasına sebep olur. Böyle ortamlar kişilerin motivasyonunu düşürecek için verim anlamında da istenen elde edilemez. İnsanların iletişime geçme noktasında sıkıntılar yaşamaları beraberinde kişiler arası problemlerin de oluşmasına, artmasına hatta kavgalara varan durumların oluşmasına zemin hazırlar.

Bunlar arasında yöneticilerin yanıtları anlaşmazlık (n=4), yapmacık (n=3) ve iletişimsizlik (n=1) insan ile alakalı alt kod; verimsiz (n=1) ve kaos (n=2) ortamlarla alakalı alt kod olarak nitelendirilmiştir. Etkili diyalog kurmak neden önemlidir? Sizce etkili diyalogun kurulmadığı ortam nasıl olurdu? sorusuna ilişkin yönetici görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Kasvetli, gergin, tek kişi konuşacağı için diyalog olmaktan çıkar. Kişi kendisini ifade edemeyeceği için ortamdaki sıklığı. Samimi bulmaz. Duygu ve düşüncelerini karşısındakine geçirebileceğimiz kadar diyalog durumu söz konusu olur. Geçirilmediği için ortamdaki uzaklaşma çabaları gerçekleşir.”

(Y3)

“İnsanların birbirini dinlemediği bir ortam anlamadığı bir ortam konuşmadığı ve tabii ki ruhsuz bir ortam olur. İster insanın kendi iç dünyasına ister ev hayatına ister çalışma hayatına dair olsun. Ama insan eğer çevresi ile diyalog kuramıyorsa, iletişim kuramıyorsa, anlayamıyorsa, anlatamıyorsa bu diyalogsuz bir ortamdır. Ne olursa olsun insanlar bir şey paylaştığı zaman birbirlerine karşı samimiyetleri, muhabbetleri atmaya başlar. Ne kadar daha fazla paylaşım olursa o kadar daha fazla insan arasındaki bağ kuvvetlenir. Diyalog bir bağ demektir. Kurulan bir bağ ve paylaşım noktası bu bazen bir söz, bazen bir hareket olabilir.” **(Y5)**

Yöneticiler de öğretmenlere benzer şekilde yanıtlarıyla soruya yaklaşmış ve verdikleri cevaplar doğrultusunda etkili diyalogun olmadığı ortamlarda kişilerin daha çabuk sıkılacağını ve neticesinde farklı eylemlerde bulunacağını söyleyebiliriz. Bu durumdaki bireyler şu şekilde davranışlarda bulunurlar: Kişiler konu hakkında yeterli bilgiye sahip değilse ya ortamı terk eder ya da başka şeylerle uğraşır (ki günümüzde artık cep telefonları hayatımızın olmazsa olmazı haline gelmişken) ya da sessizce zamanın geçmesini beklerler. Bir kısım birey de konuşmayla alakalı veya kişiyle alakalı karşı tarafça hoş karşılanmayacak şekilde söylemlerde bulunur. Bunun neticesinde de istenmeyen durumlarla karşı karşıya kalınabilir.

Etkili Diyalog Önerilerine İlişkin Bulgular

Tablo 14

Öğrencilerin, Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Etkili Diyalog İçin Önerilerine İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar	Frekans	%
Öneriler	Bedensel Destekleyiciler	Göz	Ö3	1	10
		Teması	Öğ3, Öğ8, Öğ11	3	25
		Beden Dili	Y1, Y4	2	40
	Zihinsel Destekleyiciler	Etkin Dinleme	Ö3	1	10
			Öğ1, Öğ5	2	17
			Y1	1	20
		Empati	Ö7	1	10
			Öğ8, Öğ11, Öğ12	3	25
			Y1, Y3, Y4	3	60
		Saygılı Olmak	Ö7	1	10
			Öğ1, Öğ5, Öğ7, Öğ8, Öğ11	5	42
			Y1	1	20
			Önyargısız Olmak	Öğ1, Öğ2, Öğ5, Öğ8, Öğ11, Öğ12	6
			Y4	1	20
	Çevresel Destekleyiciler	Eğitimler	Öğ9, Öğ10, Öğ12	3	25
			Y1, Y2, Y3, Y5	4	60

Tablo, katılımcıların etkili diyalog için ne tür girişimlerde bulunulmasına yönelik görüşlerini ortaya koymaktadır. Araştırmaya göre, katılımcılar etkili diyalog için önerilerini şu şekilde belirtmişlerdir: Bunlar arasında öğrencilerin yanıtları göz teması (n=1) bedensel destekleyiciler alt kod: etkin dinleme yapmak, (n=1) empati kurmak (n=1) ve saygılı olmak (n=1) zihinsel destekleyiciler alt kod olarak nitelendirilmiştir. Etkili diyalog kurulmasını sağlamak adına ne tür girişimlerde bulunulabilir? Önerileriniz nelerdir? sorusuna ilişkin öğrenci görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Öncelikle iki tarafında hoşuna gidecek bir konu açılmalı. Çünkü konu bir tarafı ilgilendirmiyorsa o kişi sıkılır ve konuşmaz. Başka

işlerle meşgul olur. Konuşan kişi de bu durumdan rahatsız olur.”
(Ö2)

“En önemli olan insanların göz teması kurmasıdır. Karşıdaki gözünün içine bakarak konuşmak o kişiye saygıdır. Daha sonra yapılacak şey onun söylediklerini can kulağıyla dinlemektir. Bununla beraber kişiler benzer düşüncede olurlarsa etkili diyalog sağlanır.” **(Ö3)**

“İnsanlara saygı duymakla başlar. Kendimizi karşıdaki insanın yerine koyup öyle davranmalıyız. Ayrıca konuşma esnasında hoşumuza gitmeyen bir durumla karşılaşırsak orda kalmamalı, orayı terk etmeliyiz.” **(Ö7)**

Etkin dinleme yaparak işe başlamalıyız. Dinleme esnasında karşı kişiyle göz teması kurmak ve onun düşüncelerine, söylediklerine saygı duymak gerekir. Bununla beraber ortak bir konu veya yaşanmışlık bulmalı ve diyalogu saygı çerçevesinde ilerletmeliyiz.

Bunlar arasında öğretmenlerin yanıtları göz teması (n=3) bedensel destekleyiciler alt kod; etkin dinleme yapmak (n=2), empati kurmak (n=3), saygılı olmak (n=5) ve önyargısız olmak (n=6) zihinsel destekleyiciler alt kod; eğitim almak (n=3) çevresel destekleyiciler alt kod olarak nitelendirilmiştir. Etkili diyalog kurulmasını sağlamak adına ne tür girişimlerde bulunulabilir? Önerileriniz nelerdir? sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Etkili bir diyalog için öncelikle önyargıdan uzak, koşulsuz bir kabul yani koşulsuz bir kabul olduğu zaman kişi kendini gerçekten değerli hisseder. Yani samimiyetine inanarak samimiyetine güvenerek kendini açtığında ve ben kendimi açtığımda, kişiye değer verdiğimde, saygı duyduğunda ve kişi kendisini anlaşılmiş hissettiği zaman diyalog olumlu yönde devam eder eğer kendini anlaşılmiş hissetmediği zaman zaten diyalogu başlamadan bitmiştir.” **(Öğ1)**

“Bence başta tebessüm insanlar arasında gördüğümüzde hafif bir tebessüm gülümseme ya da gözlerimizin içine bakarak bir iletişim kurmak İkincisi selamlaşma ufak da bir olsa merhaba günaydın, iyi günler, hayırlı bayramlar gibi sağlam yani ufaktır bunlar ama altında aslında derin şeyler vardır. Günaydın ya da iyi dersler demek bence çok önemli şeyler ufak tefek şeyler ya da eşler arasında bile olsa sabah uyanınca günaydın ya da evden çıkarken “hadi ben gidiyorum”, “Allahısmarladık” demek ufak tefek şeyler diyalogun temelini oluşturur. Yapı taşlarıdır. Onlar olduğu zaman zaten diyalogun temelleri yavaş yavaş atılıyor, yavaş yavaş insanlar diyalog kurabiliyor.” (Öğ3)

“Diyaloga açık olmakla başlar. Önyargılardan uzak olunmalı ve ötekileştirme olmamalı. Adabı muaşeret kuralları gereği selamlaşmak hâl hatır sormak gülümsemek (en azından somurtmamak). Empati kurmak. Hiyerarşik davranmamak.” (Öğ8)

“Yanlış anlamalar ve yanıltıcı bilgiler ortadan kalkmalı. Gerginlik ve çatışma olmamalı. Yüz yüze etkileşimler olmalı. İletişimlerde stres ve anlaşmazlıklar olmamalı. Problemler ortadan kalkmalı, gerginlik olmamalı. Hata aranmamalı, sevgiyle yaklaşılmalı, empati kurulmalı, doğru sözlü olunmalı, her zaman mütevazî olunmalı.” (Öğ11)

Önyargıyı ortadan kaldırmanın zorluğu bilinen bir gerçektir. Hangi kişi veya hangi durum için de olursak olalım olabildiğince önyargılarımızı dışarda bırakıp o şekilde davranmalıyız. Ön yargı karşı kişinin her söylediğine taraf olmamıza sebep olur. Bu taraf durumu da diyalogun başlamasına veya devamına ket vuracaktır. Karşı kişiye, düşüncelerine saygıyla yaklaşmalı ve benzer davranışı karşı taraftan da beklemeliyiz. İnsanlar ilkin dış görünüşe göre yargıda bulunurlar bu yüzden ki diyaloga gireceğimiz zaman tebessüm içinde olmalı ve göz temasını unutmamalıyız. Günümüz şartlarında eğitime erişim olanağı

oldukça kolaylaşmış durumda ve diyalog konusunda insanlar kendilerini geliştirmeli ve bu tür faaliyetlere katılım göstermelidirler.

Bunlar arasında yöneticilerin yanıtları beden dilini kullanmak (n=2) bedensel destekleyiciler alt kod; etkin dinleme yapmak (n=1), empati kurmak (n=3), saygılı olmak (n=1) ve önyargısız olmak (n=1) zihinsel destekleyiciler alt kod: eğitim almak (n=4) çevresel destekleyiciler alt kod olarak nitelendirilmiştir. Etkili diyalog kurulmasını sağlamak adına ne tür girişimlerde bulunulabilir? Önerileriniz nelerdir? sorusuna ilişkin yönetici görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Kişiler kendilerini geliştirmeli, insanlarla konuşabileceği bir payda bulmalı, etkin bir dinleme yapmalı, güvenilir bir kişiliğe sahip olunmalı, insana değer verilmeli, farklı düşüncelerin olabildiği olasılarına değer verilmeli, empati kurabilmeleri bol kitap okumalı, başka dünyalara girebilmeli, başka dünyaları anlayabilmeli, kendini geliştirmeli, bilgi seviyesini yükseltmeli, ego sahibi olmamalı, kendini haklı görmemeli, kendini doğru görmemeli her zaman.” (Y1)

“Kitap okumayla insanlar kendilerini geliştirirler. Etkin konuşma üzerine kurslar verilebilir. Beden dilini etkin kullanımı üzerine eğitimler verilebilir. Tartışma programları münazara tiyatro sanat etkinliklerine katılma olabilir.” (Y2)

Eğitim olanaklarının bu denli geliştiği ve ulaşılmasının daha kolay olduğu bir dönemde kişiler kendilerini her anlamda geliştirmelidirler. Kitap okumak, başka yerler gezip görmek insanlara farklı pencereler açar. Başka dünyaların varlığını anlamamıza, kabullenmemize ve saygı duymamıza vesile olur. Bunun yanında çeşitli kurumların bu amaçla düzenlemiş olduğu kurs ve benzeri etkinliğe katılmak da kişinin düşünsel ve duyumsal olarak gelişmesine sebebiyet verecektir. Fakat yapılanlar içselleştirilmediği vakit istenilen fayda vermeyecektir. Öncelikle gelişime ve değişime açık olmalı insan. Kendi dışında bir dünyanın varlığını kabul etmeli, kendi dışında başka insanların olduğunu ve düşüncelerini kabul etmeli ve onlara saygı duymalıdır. Onları anlamalı ve onların dünyalarına girebilmelidir. Ne hissettiklerini anlamlandırabilmelidir.

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin eğitimde etkili diyaloga dair görüşlerinin incelendiği çalışmanın bu bölümünde katılımcıların eğitimde etkili diyalog ve unsurlarına dair görüşleri ile önerileri şeklinde iki farklı bağlamda sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

Eğitimde Etkili Diyalog ve Unsurlarına İlişkin Görüşlere Ait Sonuç ve Tartışma

Öğrenci, öğretmen ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde **diyaloğun ne olduğuna ilişkin düşünceleri açısından** diyaloğun kelime anlamı düşünüldüğünde katılımcıların neredeyse tümü diyalog kelimesinin gerçek anlamını bir yerinden yakalamışlardır. Öğrenciler içinde buldukları dönemden kaynaklı daha sığ cevaplar verirken bile diyaloğun salt konuşmadan farklı olduğunun farkına da zaman zaman varmışlardır. Diyalog iki kişinin arasında geçen konuşmalar olarak eksik bilirse de aslında ince anlam farklılıklarına sahiptir (Onur,1979). Öğretmen ve okul yöneticilerin bir kısmı duruma daha değişik pencereden bakmışlardır. Anlam olmadan konuşulanların istenilen düzeyde olamayacağını söyleyebiliriz. Anlatılanların karşı tarafça net ve açık bir şekilde algılanması gerekmektedir. Bu anlamların ekstra durumlarla desteklenmesi sonucun daha etkili olması açısından önemlidir. Empati kurabilen kişiler ikili ilişkilerde daha başarılı olarak görülmektedirler (Arifoğlu&Razı, 2011). Çünkü karşıyla duygudaş olmak, karşının söylediklerinin tam olarak anlaşılmasıyla mümkün olabilmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte Arslan (2016) sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilerle yaptığı araştırmada empati kurma becerisinin sosyal sebeplere bağlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Dolayısıyla diyaloğun sosyalleşme noktasında önemli olduğu yani empatinin diyalog da önemli olduğu kanısına varabiliriz. Uzuntaş (2012) yapmış olduğu çalışmada Orhan Veli'nin 'Anlatamıyorum' adlı şiiri içerik analizi ve söylem analizi yöntemleriyle analiz edilmiştir. Etkili iletişimin anlamdan, algılamadan ve empati kurmadan geçtiği sonucuna ulaşmıştır.

Öğrenci, öğretmen ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde **etkili diyalogu kolaylaştıran unsurlar açısından** samimiyet, sevgi ve saygının önemli olduğu, kişilerin samimi olduğu kişilerle yani belli bir yaşanmişliğın olduğu kişilerle diyalogun daha kolay kurulduğu; çünkü samimiyetten kaynaklı başlatılan muhabbetin ya da konuşulan konunun bu samimiyet ve yaşanmişlik etrafında yoğunlaşacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber samimiyetin sevgi ve saygı çerçevesinde olması gerektiği aksi halde bir süre sonra bu konuşmanın amacı dışına çıkararak farklı seyredeceği hatta saygısızlık doğrultusunda istenmeyen sonuçlar doğuracağı bir gerçektir. Sadece ortak geçmiş ile sevgi ve saygı olarak duruma yaklaşmak istenilen sonuca ulaşmada yetersiz kalacak durumun sözel veya sözel olmayan destekleyicilerle desteklenmesi gerekmektedir (Ger & Karadağ, 2023). Karşı tarafın söylediği, anlattığı şeyleri iyi analiz edip anlaşıldığını gerekli dönütleri vererek bildirmek, benzer şekilde karşı tarafında söylenilen şeyleri anlaması ve anlamlandırması önemlidir. Mesajların net anlaşılması için kişinin ses tonu, vurgusu, konuşma şekli, kişi ve olaylara tutumu yaklaşımı önem arz etmektedir (Babayiğit, 2019). Uygun yerde yapılan tonlamalar ve vurgular ileilmek istenen mesajın daha doğru iletilmesini sağlar. Kişinin konuşurken karşı tarafa yönelik tutumu, şyleyiş şekli de yani kullandığı kelimeler bu kelimelerin karşı taraf üzerindeki etkisi gibi faktörlere de dikkat etmek gerekir. Tüm bunları yaparken göz teması kurulması ve söylenenlerin aktarıldığını ve benzer şekilde karşı taraftan anlaşıldığının beden dili ile bir şekilde desteklenmesini sağlamalıyız. Bu çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte Ridge ve Kİslania (2020) tarafından ikinci sınıf bir kimya ğrencisi ile bir kimya akademisyeni arasında diyalogu kolaylaştıran faktörler üzerine bir çalışma yapılmıştır. Gözlemler, çoğu ğretim görevlisinin sosyal yapılandırıcılığı geniş teorik olarak desteklemesine rağmen, öğrencilerimizin genellikle akademik diyaloga girmekte tereddüt ettiğini göstermiştir. Araştırma bir öğrenme ortamında konuşmayı kolaylaştırmanın pratik yollarını vurgulamayı amaçlarken, sonuçlar, bir dizi olası pratik iyileştirmeyi özetlemiştir. Akademisyenler ve öğrenciler arasında diyalogun tanıtılması, iki grup arasında kolaylaştırıcı bir etki oluşturmuştur. Ayrıca personel-ğrenci araştırma ortaklığı ortak bir dilin ve projenin sınırlarının ötesine geçen güven ve anlayışın geliştirilmesine olanak sağlamıştır. Benzer şekilde

Raelin (2013) makalesinde 21. yüzyıl organizasyonlarında gerçek işbirlikçi katılım için koşullar yaratmak amacıyla yöneticiler için yeni bir rol savunmaktadır. Yeni rol, karşılıklı öğrenmeye, derin anlayışa ve içgörüyeye ve işbirlikçi bilinç ve eyleme yol açabilen taraflar arasındaki bir söylem olan özgürleştirici diyalogun kolaylaştırıcısıdır. Kolaylaştırıcı rolü makalede özgür ifade ve sorgulamayı teşvik etmenin bir yolu olarak tanımlanmakta ve örneklendirilmektedir. Yöneticiler özgürleştirici bir diyalojik katılım biçimini teşvik ettikçe, insanların bireysel ve kolektif bilgeliğini, yaratıcılığını ve onurunu ortaya çıkaran konuşmalar ortaya çıkaracaktır.

Öğrenci, öğretmen ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde **diyalogu zorlaştıran unsurlar açısından** en önemli iki durumun saygısızlık ve ortak payda eksikliği diye adlandıracağımız yaşanmışlıkların yokluğu ya da azlığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kişinin benliğine, düşüncesine, görünüşüne kısacası kişiye saygı duyulmayan bir ortamda etkili diyalog anlamında ilerlemenin kaydedilemeyeceğini söylemek mümkündür (Aytan, 2014). Böyle tür ortamlarda kişiler kendilerini sürekli haklı görüp, karşıdaki insanın düşüncelerini hiçe sayarak hatta konuşmasına bile çok fazla müsaade etmeyerek karşı tarafı manipüle etmeye çalışacaktır. Karşı tarafın söylemlerinin doğruluk payı yüksek bile olsa tarafa duyulmayan saygı söylem içeriklerinin önüne geçecektir. Çünkü kişi için tek önemli nokta kendisi ve söyledikleridir, karşının ne düşündüğü ne söylediği ne anlattığı önem arz etmemektedir (Aykut, 2019). Bu durumu hisseden karşı taraf söylemek istediklerini karşıya tam olarak geçiremeyeceğini düşünüp duygularını açık bir şekilde iletme yoluna girmeyecektir. Kişi saygı görmediği bir ortamda ya bulunmak istemeyecek ve ortamı terk edecektir ya da söylenenleri etkin bir şekilde dinlemekten vazgeçip fiziksel veya fiziksel olmayan (düşünsel olarak) başka uğraş alanları bulacaktır. Kişilerin bir konu üzerinde rahatlıkla konuşabilmesi için iki tarafın ortak alanlarının, ortak yaşanmışlıkların, ortak ya da benzer ilgilerin olması gerekir. Bu tür durumların yokluğu konuşmanın ilerlemesine engel olacaktır. Çünkü bu ortaklıklar taraflarca bilindiği için etraflıca konuşulabilir, tartışılabilir ve değerlendirilebilir. Genellikle bir tarafın bilgi sahibi olup diğer tarafın o denli bilgi sahibi olmadığı durumlar üzerine yapılan konuşmalar kısa solukludur. Benzer şekilde ilgi duyulan konuların ortak olması da kişilerin o konu üzerine uzun uzadıya konuşmasına sebep

olmaktadır. Çünkü insanlar ilgi duydukları konuya daha fazla eğilim gösterir ve o konu hakkında daha fazla bilgiye sahibidirler. Dolayısıyla fazla bilgi sahibi olunan konular üzerine daha etkili konuşmalar yapılır. Diyaloğu kolaylaştıran unsurlarda da değinildiği üzere girilen diyalogların etkili olması için karşı tarafın söylediklerini tam anlamıyla dinleyip bu dinlemenin de bedensel olarak desteklenerek çeşitli dönütlerle iletilmesi gerekmektedir (Göçer & Karadağ, 2023). Aynı tavrın karşıdaki kişiden de beklendiği belirtilmelidir. Attig (1995) konuşma olarak diyaloğun kendine özgü bir çizgisi ve değerinin olduğunu, diyaloğa girmek için, kişilerin kendilerini farklı bir biz türü olarak görmesi ve davranması ve diyalog yoluyla olmak istedikleri biz türünü tanımlamayı amaçlamaları gerektiğini belirtmiştir. Kişiler ancak diyaloğa girmeyi engelleyen veya zayıflatan kişisel ve sosyal faktörlerden kaçınırlarsa diyaloğa girebilirler. Bu engelleyicilerin neredeyse kaçınılmaz olması, etik konular hakkında gerekli diyaloğun gerçekleşmesini zorlaştırır. İşingöz ve Bülbül (2012) üç resmi ortaöğretim okulunda görev yapan on iki okul yöneticisi ile yaptıkları çalışmada yöneticilerin, kişilerin duygu, düşünce, tutum, inanç, hayata bakış açılarının yani kişilerden kaynaklanan durumların karşılıklı diyaloğu engelleyen en önemli etkenlerden biri olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrenci, öğretmen ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde **etkili diyalog kuran kişilerin özellikleri açısından** samimi davranan, saygılı, güvenilir, anlayışlı olan ve empati kurabilen kişilerin daha etkili diyalog içine girdiklerini görüyoruz. Samimi davranan bu kişiler sadece tanıdıklarına değil yeni karşılaştıkları ya da diyalog kurmaya çalıştıkları çoğu insana karşı bu şekilde davranırlar. Bu davranışları sayesinde olumlu etki yarattıkları için karşı taraf diyaloğa girme noktasında istekli olur (Erdoğan, 2019). Dolayısıyla saygılı kişiler karşısındaki kişilerin duygu, düşünce ve kişiliklerine de saygı duydukları için aralarında çok daha etkili bir diyalog gerçekleşecektir. Güvenilir insanlar karşısında kendimizi her yönden daha güvende hissederiz. Bu güven ortamında duygu ve düşüncelerimizi daha net ve açık bir şekilde açıklamaktan çekinmeyiz. İnsanların çoğu kez duygu ve düşüncelerini açıklayamama ya da bir durumu karşı tarafa aktarmama sebepleri anlatılanların orda veya o kişi de kalmayıp yayılmasıdır. İnsan her ne kadar sosyal bir varlık olsa da her şeyiyle tam olarak bilinmek istemez ve gizil bir yanının olmasını ister. Güvenilir olmayan insanlar

yanında bu gizil yanının ihmal edileceği düşüncesi kişiyi diyaloga girmekten alıkoymaz. Empati kendimizi karşıdakinin yerine koyup o doğrultuda olaylara ve durumlara yaklaşmak (TDK, 2023) olup empati yeteneği gelişmiş bireylerin diyaloga girme ve diyalogu ilerletme becerileri yüksektir. Çünkü empati kurulduğu zaman karşıdaki gibi düşünmeye çalışırız. Hissetmeye çalışırız. Böylelikle kendimizi karşıının yerine koyduğumuz için bu düşüncelerin varlığını da kabul etmiş sayılırız. Düşüncelerin ya da olayların varlığını kabul etmek demek tek düşünce kalıbından sıyrılıp hayata daha geniş bir pencereden bakmak demektir. Hayata geniş pencereden bakmak demek her düşünceye, her duruma daha ılımlı bakmayı doğurur. Etkili diyalog kuran kişilerin belirgin özelliklerinden biri de ses tonları ve düzgün diksiyonlarıdır (Ekici, 2020). Bu tarz kişiler konuştuğu zaman genelde sıkılmadan onları dinleyebiliriz. Çünkü ses tonları etkileyicidir. Gerektiği yerdeki vurguları, seçtikleri kelimeler ve düzgün konuşmalarıyla kendilerini her yerde belli ederler ve hayranlık uyandırırılar. Williams ve O'Donnell 2016 yılında yaptıkları araştırmada; Diyaloga girebilen bir kişinin özellikleri nelerdir? Bunlar öğretilen özellikler midir? Bunlar bizi insan yapan özellikler midir? şeklindeki sorulara yanıtlar aramış ve kültürler arası diyalogu teşvik etmek için, kültürler arasında dürüst, empatik ve işbirlikçi olmanın ne anlama geldiğine ilişkin güç dinamiklerini incelemek önemlidir, sonucuna ulaşmışlardır. Gill, Brockmann ve Oberlander (2012) robotla sohbet sistemi geliştirmek şeklindeki çalışmalarında mevcut diyalog sistemlerinin kullanıcıları konuşmaya teşvik etmediğini, zorluğu çözmek için bir sohbet sistemi geliştirdiklerini ve bunu test etmek için de bir deney düzeneği kurdukları ve bu sistemin kullanıcıların konuşmasına izin vermek için sistemin diyalogları değiştirmesinin önemli olduğunu belirtmektedirler. Sistem robotlarla diyaloga girmek noktasında da uygulanmalı, robotlar kullanıcının sevdiği konuları anlar ve kullanıcıya uygun bir diyalog oluşturursa, kullanıcı robotla uygun bir şekilde konuşabilir. İnsan ilişkileri kurmak kolay gibi görünse de çeşitli etkenlerden dolayı zordur. Ayrıca daha önce hiç tanışmamış kişilerle diyalogu sürdürmek zordur. Hoş konular olmadan diyaloglar sürdürülmez. Ancak hoş konular anlaşılırsa diyaloglar sürdürülür ve kişi kendisi hakkında konuşmak ister. Her iki araştırmadan çıkan sonuçlar çalışmamızı destekler nitelikte olup anlamlı bir dayanak oluşturmaktadır.

Öğrenci, öğretmen ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde **etkili diyalogun eğitime faydaları açısından** kişilerin hem sınıf hem okul hem de okul dışı ortamda kendini daha iyi bir şekilde ifade etmesine olanak sağlayacaktır. Kişiler mesajı karşı tarafa daha kolay ve rahat bir şekilde iletecekleri için bu durum sosyalleşmelerine de katkı sağlayacaktır (Akyürek, 2020). Daha kolay ve rahat şekilde iletilen mesajlar karşı tarafça daha kısa sürede anlamlandırılacaktır. Yine benzer şekilde sınıf ortamı olarak düşünüldüğünde etkili diyalogun olduğu sınıflarda öğrenciler kazanımlara daha kısa sürede ulaşacaklardır. Zamandan tasarruf edilen bu gibi ortamlarda eğitimin ekonomiklik ilkesi de hayat bulacaktır. Etkili diyalogun olduğu sınıf ortamları ki bu diyalog öğrenci-öğrenci arasında oluşabileceği gibi öğrenci-öğretmen arasında da oluşabileceğinden aktarılanlar karşısında anlamdan kaynaklı yoğunlaşmalar görülür. Yoğunlaşılacak ve dikkatin verildiği konular daha kolay anlaşılacağı için bu durum beraberinde başarıyı getirecektir (Usta, 2007). Birbirini anlayan insanlar birbirine yardım noktasında daha verici olurlar. Yardımlaşmadan kaynaklı olası problemlere alternatif çözümler de üretilecektir. Dolayısıyla etkili diyalogun olduğu ortamlarda sıkıntıların daha az olduğunu bu durum ışığında söylemek mümkün görünmektedir. İnsanlar öğrendikleri durumları transfer etme eğilimi gösterirler. İster sınıf ortamı ya da okul ortamı; isterse de aile ya da yakın çevre ortamı olsun fark etmeksizin bir ortamda öğrendiklerini diğer ortamdaki benzer duruma aktarma eğilimindedirler. Dolayısıyla etkili kurulan diyaloglar sayesinde ortaya çıkan olumlu durumların (birbirini dinleyen kişiler, rahatça söylenmek istediklerini karşıya aktaranlar, daha sosyal varlıklar, dikkatini yoğunlaştıranlar, saygıyla karşılaşanlar, zamanı etkili kullanma becerisine sahip olanlar...) tüm yaşama aktarımı söz konusudur. İşginöz (2016)'ün çalışmasının sonuçları bu bağlamda incelendiğinde çarpıcı bir şekilde araştırma sonuçlarımızla yüksek benzerlik gösteren durumlar ortaya çıkmıştır. Yöneticilerin büyük çoğunluğu etkili bir diyalogun okuldaki birçok probleme çözüm olacağını dile getirmişlerdir. Okullarda disiplin sorunları sıklıkla yaşanmakta ve etkili diyalog bunların zamanla azalmasına katkıda bulunacaktır. Başarının istenen düzeye gelmesinde, iş birliğinin arttırılmasında, ekip ruhunun desteklenmesinde, kişilerin her yöndeki özellikle düşünsel olarak farklılıklarının benimsenmesinde, her türlü fikre karşı saygılı olunmasında diyalogun etkisini

görebiliriz. Bunlara ek olarak yöneticiler diyalogun okul kültürü oluşturma, oryantasyonu kolaylaştırma, bağlılık oluşturup yalnızlık soyutlanmışlık duygusunu ortadan kaldırma gibi faydalarını da belirtmişlerdir. Etkili diyalogun sağlıklı kişilik oluşumuna, düşünsel, ruhsal ve sosyal olarak olumlu etkileri olacağı yönünde fikir beyan etmişlerdir. Ballantyne (2004) makalesinde, diyalogu birlikte öğrenmenin etkileşimli bir süreci olarak incelerken çalışmamıza destek olacak şu sonuçlara ulaşmıştır: İnsanlar arasındaki güvenin diyalog yoluyla nasıl geliştiğini, diyalogun nasıl yaratıcı çözümler ürettiğini ve tarafların karşılıklı saygı bağlarını nasıl oluşturup güçlendirdiğini ortaya koymuştur.

Öğrenci, öğretmen ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde **diyaloğsuz ortam açısından** etkili diyalogun kurulamamasının nedenlerine bakılacak olursa ya kişi konu hakkında yeterli bilgiye sahip değildir ya konuşulan konu ilgi alanına girmiyordur ya da ortamda hoşuna gitmeyen bir durum oluşmuştur. Her üç durumda da kişilerin ortamdaki çabuk sıkılma, uzaklaşma, başka işlerle meşgul olma- günümüzün en büyük tehlikesi olan telefonlar bu işlerin başında gelmektedir- konuşmayla alakalı veya kişiyle alakalı karşı tarafça hoş karşılanmayacak şekilde söylemlerde bulunma eylemlerine yöneldiklerini söyleyebiliriz. Kişiler büyük oranda ortamdaki soyutlanırlar. Yalnızlaşarak asosyal kişiliklere bürünürler (Sular, 2017). Bazen bu gibi durumlarda kişiler sessiz kalmayıp konu ya da kişiyle alakalı istenmeyen tavır ve söylemlerin içine de girebilirler. İnsanların iletişime geçme noktasında sıkıntılar yaşamaları beraberinde kişiler arası problemlerin de oluşmasına, artmasına hatta kavgalara varan durumların oluşmasına zemin hazırlar. Verimi insanların yaptıkları işlerde kazanç sağlamaları olarak tanımlarsak, ki buradaki kazanç sadece maddi olarak düşünülmemeli, etkili diyalogun olmadığı durumlarda motivasyon eksikliğinden kaynaklı verim anlamında da istenen elde edilemez (Arısoy, 2007). Edwards, Marshall, McLellan ve Abbasi (2003), doktorlar ve yöneticiler üzerine yaptıkları araştırmada doktorlar ve yöneticiler arasındaki gerilimin kökeni ve doğası hakkında birçok karmaşık açıklamalarda bulunmuş ve daha az güvenilir çözüm sunulmuştur. Temel sorun, ortak bir değerler kümesine yönelik çağrılar ile doktorların ve yöneticilerin farklı düşündükleri ve düşünmeleri gerektiğini kabul etme ihtiyacı arasındaki paradoks. Çalışmamızın sonuçlarını destekleyecek başka bir araştırmaya

değinelim: Stans, Dalemans, Roentgen, Smeets ve Beurskens (2018) yaptıkları çalışmada şu verilere ulaşmışlardır: Müşteriler ve profesyonellerin oluşturduğu denek grubunda kişilerin deneyimleri ile ilgili yedi temel tema ortaya çıkmış ve bu yedi tema, diyalogsuz ortam nasıl olur çalışma sorumuzun sonuçları ile örtüşmektedir. Yanlış iletişimde kişilerin karşı tarafı suçlayıcı tavrı, sessiz ve yabancı ortam hissi, kişilerin birbirine yeterli konuşma zamanı vermeyişi, sessizlik, kendini haklı görme ve karşıya gereken değeri vermeme. Sonuçlara ek olarak da önyargılar.

Öneriler

Bu başlık altında öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin eğitimde etkili diyalog bağlamında değerlendirmeleri neticesinde getirdikleri öneriler ve gelecekte bu konu etrafında araştırma yapacaklara yönelik öneriler ortaya konulmuştur.

- Etkin dinleme karşının söylediklerini algılayıp adlandırmakla olur. Karşıya verilen sözel kısa bir cevap ya da soru şeklindeki bildirimler veya mimik hareketi şeklindeki dönütler etkin dinlemenin yapıldığının göstergesi olup karşı tarafın sözlerinin önemsendiği izlenimi uyandırır. Bu durum etkili diyalogun başlamasına ve sürdürülmesine vesiledir.
- Kendi dışında bir dünyanın varlığını kabul etmeyen, kendi dışında başka insanların olduğunu ve düşüncelerini kabul etmeyen ve onlara saygı duymayan ortamlar etkili diyalogun oluşmasına izin vermez. Dolayısıyla bizim dışımızda da bir dünyanın olduğunu ve o dünyada bizlerle aynı fikirde olan ve olmayan insanların varlığını kabul etmeliyiz. Ancak bu şekilde davranırsak onları kabul eder, dünyalarına girer ve anlayabiliriz. Ne hissettiklerini anlamlandırabiliriz.
- “Önyargıları değiştirmek atomu parçalamaktan daha zordur.” (Albert Einstein) Önyargıyı ortadan kaldırmanı zorluğu bilinen bir gerçektir. Hangi kişi veya hangi durum için de olursak olalım olabildiğince önyargılarımızı dışarda bırakıp o şekilde davranmalıyız. Ön yargı karşı kişinin her söylediğine taraf olmamıza sebep olur. Bu taraf durumu da diyalogun başlamasına veya devamına ket vuracaktır.

- Hz. Mevlana'nın "İnsanlar kıyafetleriyle karşılanır, ilmiyle ağırlanır, ahlakıyla uğurlanır." sözü ilk izlenimin önemli olduğunu göstermekle beraber giyimleriyle ilk izlenim edindiğimiz yeni bir insanla iletişime girdikçe düşüncelerini öğreniriz. Kişiler hakkındaki yargılamalarda onların yüz ifadeleri ve beden dillerinin etkili olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla etkili diyalog da karşılama şekli önem arz eder. Küçük bir tebessümle başlayan süreç daha etkili ilerleyecektir. Bu yüzden ki diyaloga girerken tebessüm etmeli ve göz teması kurmalıyız.
- Günümüz şartlarında eğitime erişim olanağı oldukça kolaylaşmış durumdadır. Eğitim olanaklarının bu denli geliştiği ve ulaşılmasının daha kolay olduğu bir dönemde kişiler kendilerini her anlamda geliştirmelidirler. Kitap okumak, başka yerler gezip görmek insanlara farklı pencereler açar. Başka dünyaların varlığını anlamamıza, kabullenmemize ve saygı duymamıza vesile olur. Bunun yanında çeşitli kurumların bu amaçla düzenlemiş olduğu kurs ve benzeri etkinliğe katılmak da kişinin düşünsel ve duygusal olarak gelişmesine sebebiyet verecektir ve diyalog konusunda insanlar kendilerini geliştirmeli ve bu tür faaliyetlere katılım göstermelidirler.
- Bununla beraber konuşulacak ortak bir konuyu bulunması, ortak ilgilerin ortaya çıkarılmaya çalışılması her iki tarafın konu hakkında konuşmasına yorum yapmasına ve değerlendirmesine fırsat vereceği için etkili diyalog noktasında önemli bir durumdur

Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Bu çalışma öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine başvurularak yapılmıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda veli ve okulda çalışan diğer personellerin görüşlerine de başvurulması önerilebilir.
- Bu araştırmada nitel yöntem kullanılarak katılımcıların görüşlerini derinlemesine belirleyebilmek amaçlanmıştır. Anket ve ölçek kullanılarak daha geniş örneklerle çalışmaların yapılacağı nicel bir yöntemde kullanılabilir.

- Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak katılımcıların görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Okullarda gözlemlerin yapılacağı nitel çalışmalar da önerilebilir.
- Bu araştırma lise düzeyinde yapıldığından farklı kademe ve türdeki okullarda da benzer çalışmaların yapılması önerilebilir.
- Eğitimde etkili diyaloga yönelik boylamsal araştırmalar yapılabilir ve paydaşların eğitimde etkili diyaloga ilişkin farkındalıklarını oluşturmak için eylem araştırmaları tasarlanabilir.

Kaynaklar

- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan eğitim: Bir alanyazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Alexander, R. (2010). Dialogic teaching essentials. *Singapore: National Institute of Education*, 1-7.
- Alexander, R. (2004). Dialogic teaching and the study of classroom talk. In *International Conference keynote address* (Vol. 44, No. 3, pp.103-111).
- Allwood, J., Traum, D., & Jokinen, K. (2000). Cooperation, dialogue and ethics. *International Journal of Human-Computer Studies*, 53(6), 871-914.
- Arısoy, B. (2007). *Örgütsel iletişimin motivasyon ve iş doyumuna üzerine etkileri* (Master's thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Arifoğlu, B., & Razi, G. S. (2011). Birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin empati ve iletişim becerileriyle iletişim yönetimi dersi akademik başarı puanı arasındaki ilişki. *Deuhyo ed*, 4(1), 7-11.
- Arslan, Y. (2016). Kim daha iyi empati kuruyor-empati üzerine mikro bir sosyolojik araştırma. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(2/1), 51-64.
- Attig, T. (1995). Can we talk? On the elusiveness of dialogue. *Death Studies*, 19(1), 1-19.
- Aydar, S. (2013). *Kimlik ve kişilik oluşumunda dünya görüşünün rolü* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Aygün, Ö. (2018). Yaygın Platon okumasının bir eleştirisi. *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, (31), 57-91.
- Aykut, S. (2019). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim sorunları: Farklılıklara saygı eğitimi odağında okul sosyal hizmeti önerisi.
- Aytan, N. Associate Degree Students'perceptions Related With Listening Skills1
- Azmitia, M., & Montgomery, R. (1993). Friendship, transactive dialogues, and the development of scientific reasoning. *Social development*, 2(3), 202-221.
- Babayiğit, Ö. (2019). Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin noktalama işaretlerini doğru kullanma durumlarının incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (18), 355-376.

- Baker, M. J. (2022). Types of types of educational dialogue. *Learning, Culture and Social Interaction*, 36, 100387.
- Baker, M. I. C. H. A. E. L., & Bielaczyc, K. (1995). Missed opportunities for learning in collaborative problem-solving interactions. In *Proceedings of the AI-ED 95-World Conference on Artificial Intelligence in Education*, 210-217.
- Ballantyne, D. (2004). Dialogue and its role in the development of relationship specific knowledge. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 19(2), 114-123.
- Berset, A.(1972). L'orientation morale pendant l'adolescence juvenil, çoğaltılmış doktora tezi, s. 85-90.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2022).*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi, s. 259.
- Cazden, C. B. (2001). The language of teaching and learning. *The language of teaching and learning*, (2.nd ed.).
- Cropley, A. (2002). Baltic journal of psychology, 3, 77-88. Creativity and innovation: Men's business or women's work? Arthur Cropley. *Baltic journal of psychology*, 3, 77-88.
- Çetin, Y. (2023). Felsefi metin metodu olarak diyalog üzerine. *Antakiyat*, 6(1), 1-14.
- Donaldson, C. (2007). Group work in elementary science: Towards organizational principles for supporting pupil learning. *Learning and Instruction*, 17, 549–563.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.learninstruc.2007.09.004>.
- Durmaz, N. (2020). Theaitetos diyalogunda Platon ve Progoras arasındaki ilişkiye dair bir değerlendirme. *Tabula Rasa: Felsefe ve Teoloji*, (35.), 56-69.
- Edwards, N., Marshall, M., McLellan, A., & Abbasi, K. (2003). Doctors and managers: a problem without a solution?: No, a constructive dialogue is emerging. *Bmj*, 326(7390), 609-610.
- Egglezou, F. (2016). Bakhtin's Influence: A dialogic approach to teaching of argumentation/Bahtin'in etkisi: Argümantasyon öğretiminde diyalog temelli bir yaklaşım. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1), 1-14.

- Ekici, C. (2020). İlkokul yöneticileri ile öğretmenler arasındaki iletişim durumlarının incelenmesi. *International Journal of Scholars in Education*, 3(2), 292-311.
- Elçi, Y., & Koç, E. M. E. L. (2021). Martin Buber'in Ben-Sen felsefesi, eğitim anlayışı ve eğitime dair metaforları. *Beytulhikme: An International Journal of Philosophy*, 11(4).
- Erdoğan, M. (2019). Bireylerin kişilik özellikleri, temel değerleri, iletişim becerileri ile öznel iyi oluş hali düzeyleri arasında nedenselliğin incelenmesi: Üniversite düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenciler üzerine bir araştırma
- Freire, P. (2021). *Ezilenlerin pedagojisi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gill, A., Brockmann, C., & Oberlander, J. (2012, May). Perceptions of alignment and personality in generated dialogue. In *INLG 2012 Proceedings of the Seventh International Natural Language Generation Conference* (pp. 40-48).
- Göçer, A., & Karadağ, B. F. (2023). Türkçenin ikinci dil olarak öğretiminde dil ötesi öğelerle desteklenerek hazırlanan monologların konuşma becerisinin gelişiminde kullanılması. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 1-24.
- Habermas, J., Kuramı, İ. E., & Cilt, I. I. (2001). İşlevselci Aklın Eleştirisi Üzerine, Çev. Mustafa Tüzel, İstanbul, Kabcı Yayınları.
- Hecht, Y., & Ram, E. (2010). Demokratik eğitimde diyalog-dünyada birey. *Alternatif Eğitim E-Dergisi*, (1).
- Horzum, M. (2013). Uzaktan eğitimde uzaklığın boyutları ve tasarımı: coğrafi uzaklığa karşı transaksyonel (psikolojik ve iletişimsel) uzaklığın azaltılması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (20), 95-118.
- İletişim. (2024, Aralık 2). İçinde *Wikipedia*.
<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0leti%C5%9Fim>
- İşginöz, R., & Bülbül, T. (2012). Okulda diyalog: Okul yönetiminin rolü. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 125-146.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Stanne, M. B. (2000). Cooperative learning methods: A meta-analysis.

- Kantarıcı, Z. (2013). Sokrates ve eğitim felsefesi. *Mavi Atlas*, (1), 78-90.
- Kaya, O. N., & KILIÇ, Z. (2010). Fen sınıflarında meydana gelen diyaloglar ve öğrenme üzerine etkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(1), 115-130.
- Kyriacou, C., & Issitt, J. (2008). Is effective evidence-based mathematics teaching possible?. In *BSRLM Day Conference* (s. 35-39). British Society for Research into Learning Mathematics.
- Lefstein, A. (2006). Dialogue in schools:: Towards a pragmatic approach.
- Mehl, R.(1967). La rancontre d'autrui, Bölüm II, Delachaux et Niestle, Neuchatel, s.13.
- Mercer, N., & Dawes, L. (2008). The value of exploratory talk. *Exploring talk in school*, 55-71.
- Mercer, N., & Littleton, K. (2007). Dialogue and the development of children's thinking: *A sociocultural approach*.
- Mercer, N., Wegerif, R., & Dawes, L. (1999). Children's talk and development of reasoning in the classroom. *British Educational Research Journal*, 25(1), 95–111.
<http://dx.doi.org/10.1080/0141192990250107>.
- Mercer, N. (2008). Talk and the development of reasoning and understanding. *Human Development*, 51(1), 90–100.
<http://dx.doi.org/10.1159/000113158>.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2023).
http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_05/11153521_21.yy_becerileri_ve_degerlere_yonelik_arastirma_raporu.pdf adresinden erişilmiştir.
- Muhonen, H., Rasku-Puttonen, H., Pakarinen, E., Poikkeus, A. M., & Lerkkanen, M. K. (2016). Scaffolding through dialogic teaching in early school classrooms. *Teaching and teacher education*, 55, 143-154.
- Muhonen, H., Rasku-Puttonen, H., Pakarinen, E., Poikkeus, A. M., & Lerkkanen, M. K. (2017). Knowledge-building patterns in educational dialogue. *International Journal of Educational Research*, 81, 25-37
- Muhonen, H., Pakarinen, E., Poikkeus, A. M., Lerkkanen, M. K., & Rasku-Puttonen, H. (2018). Quality of educational dialogue and association with students' academic performance. *Learning and Instruction*, 55,

67-79.

- Nassaji, H., & Wells, G. (2000). What's the use of 'triadic dialogue'? An investigation of teacher-student interaction. *Applied linguistics*, 21(3), 376-406.
- Nystrand, M., Gamoran, A., Kachur, R., & Prendergast, C. (1997). *Opening dialogue* (pp. 30-61). Teachers College Press.
- Onur, B. (1979). Diyalog Kavramı. *Eğitim ve bilim*, 4(21)
<http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5452>
adresinden erişildi.
- Pilanci, H. (2018). Açık ve uzaktan Türkçe öğrenenlerde etkileşim: eşzamansız iletişimde öğretim diyalogları. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4(7), 75-90.
- Platon'un, M. D. E. K. Sosyal Bilimler Dergisi/The Journal of Social Sciences.
- Raelin, J. A. (2013). The manager as facilitator of dialogue. *Organization*, 20(6), 818-839.
- Rapanta, C., & Christodoulou, A. (2022). Walton's types of argumentation dialogues as classroom discourse sequences. *Learning, Culture and Social Interaction*, 36, 100352.
- Rapanta, C., Miralda-Banda, A., Garcia-Mila, M., Vrikki, M., Macagno, F., & Evagorou, M. (2023). Detecting the factors affecting classroom dialogue quality. *Linguistics and Education*, 77, 101223
- Ravenscroft, A., Wegerif, R. B., & Hartley, J. R. (2007). Reclaiming thinking: dialectic, dialogic and learning in the digital age. *British Journal of Educational Psychology Monograph Series, Learning through Digital Technologies, Underwood., J & Dockrell, J.(Guest Eds), Series II, (5)*, 39-57.
- Reznitskaya, A., Anderson, R. C., McNurlen, B., Nguyen-Jahiel, K., Archodidou, A., & Kim, S.Y. (2001). Influence of oral discussion on written argument. *Discourse Processes*, 32(2/3), 155 – 175.
- Ridge, K., & Islania, S. (2020). Maximising Student Participation: Factors That Facilitate Dialogue. *Enhancing Student-Centred Teaching in Higher Education: The Landscape of Student-Staff Research Partnerships*, 293-309.

- Rojas-Drummond, S., & Mercer, N. (2003). Scaffolding the development of effective collaboration and learning. *International journal of educational research*, 39(1-2), 99-111.
- Skidmore, D. (2006). Pedagogy and dialogue. *Cambridge Journal of Education*, 36(4), 503-514.
- Slavin, R. E. (1980). Cooperative learning. *Review of educational research*, 50(2), 315-342.
- Sular, M. (2017). *Lise öğrencilerinin okula yabancılaşmasında okul iklimi ve okulda iletişimin rolü* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Stans, S. E., Dalemans, R. J., Roentgen, U. R., Smeets, H. W., & Beurskens, A. J. (2018). Who said dialogue conversations are easy? The communication between communication vulnerable people and health-care professionals: A qualitative study. *Health Expectations*, 21(5), 848-857
- Topdemir, H.(2008). Felsefe, s.56.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2023).Genel Açıklamalı Sözlük. Ankara:Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tüzer, A. (2009). Varoluşçu düşünür Martin Buber'in diyalog felsefesi ve bu felsefi yaklaşımın eğitim açısından uzanımları. *Filsf Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 18-39.
- Uçak, S., & Erdem, H. H. (2020). Eğitimde yeni bir yön arayışı bağlamında "21. yüzyıl becerileri ve eğitim felsefesi". *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 76-93.
- Underwood, J., & Underwood, G. (1999). Task effects in co-operative and collaborative learning with computers. In K. Littleton, & P. Light (Eds.), *Learning with computers:Analysing productive interaction* (pp. 10–23).London: Routledge.
- Usta, E. (2007). Harmanlanmış Öğrenme Ve Çevrimiçi Öğrenme Ortamlarının Akademik Başarı Ve Doyuma Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 1-15.
- Uzuntaş, A. (2013). Etkili iletişim: anlatabilmek ve anlayabilmek.

- Ünder, H. (1994). Sokratik diyalog. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 27(2), 639-658.
- Vincent, G.(1974). Le peuple lyc6en, Gallimard, s. 27.
- Yenialaca, Ç., & Gürel, Z. (2013). Türbülans Etkinliği ile Kaos Öğretimi: Doğada Konaklamalı Kamp Uygulaması. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 1(2), 133-146.
- Yıldırım, Y.(2012). Sanat , yaşam ve Mikhail Bakhtin arasındaki “Büyük Diyalog” Muhazafakar Düşünce Dergisi , 9 (33-34) , 111-126. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/muhafazakar/issue/52890/699246>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara. ISBN, 975(02), 007.
- Yüceer, D. (2020). Diyalojik öğretim ve ana dili eğitimi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(3), 701-712.
- Walton, D. N. (1989). Dialogue theory for critical thinking. *Argumentation*, 3, 169-184.
- Wells, C. G. (1999). *Dialogic inquiry* (pp. 137-141). Cambridge: Cambridge University Press.
- Wells, G. (2009). Research Directions: Community Dialogue: The Bridge between Individual and Society. *Language Arts*, 86(4), 290-301.
- Williams, S. A., & O'Donnell, N. (2016). Becoming a person of dialogue. *Journal for Perspectives of Economic Political and Social Integration*, 22(1-2), 275-289.
- Wolf, M. K., Crosson, A. C., & Resnick, L. B. (2006). Accountable Talk in Reading Comprehension Instruction. CSE Technical Report 670. *National Center for Research on Evaluation, Standards, and Student Testing (CRESST)*.

EK-A: Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu

Değerli katılımcı;

Doç.Dr.Sevgi Koç danışmanlığında yürütmekte olduğum bu çalışma yüksek lisans tezimde kullanılmak üzere veri toplama amacı ile hazırlanmıştır. Çalışmada okul yöneticisi, öğretmenler ve öğrencilerin eğitimde etkili diyaloga yönelik algılarını belirlemeyi hedeflemekteyim. Görüşme formu; iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilerinize ilişkin ifadeler, ikinci bölümde ise diyaloga ilişkin açık uçlu sorular yer almaktadır. Sizlerden toplanan veriler bilimsel amaçlarla sadece bu çalışmada kullanılacak olup herhangi bir kişi veya kurumla paylaşılmayacaktır. Lütfen sorulara ilişkin görüşlerinizi ayrıntılı bir şekilde belirtiniz. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Semra ERGİN

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

Birinci Bölüm: Kişisel Bilgiler

- 1) Cinsiyetiniz Kadın Erkek
- 2) Göreviniz Okul Yöneticisi Öğretmen Öğrenci
- 3) Öğrenim durumunuz: Lise Lisans Yüksek Lisans Doktora
- 4) Sınıf Kademeniz(Sadece Öğrenciler Dolduracak) :
- 5) Toplam mesleki kıdeminiz (yıl olarak) : ..... yıl (İdareci ve Öğretmenler dolduracak)
- 6) Yöneticilikteki kıdeminiz (yıl olarak) : ..... yıl (Sadece İdareci dolduracak)

İkinci Bölüm: Etkili Diyalog Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

- 1) Diyalog denilince ne anlıyorsunuz?
- 2) Kişilerle etkili bir şekilde diyalog kurduğunuz zaman bu diyalogun rahat bir şekilde başlamasını, ilerlemesini sağlayan yani diyalogu kolaylaştıran unsurların neler olduğunu düşünüyorsunuz ?
- 3) Diyalogu kesintiye uğratan, amacına ulaşmasını engelleyen, sürece ket vuran durumlar hakkındaki fikirleriniz nelerdir? Sizce hangi tutum ve davranışlar bu duruma sebep olabilir?
- 4) Etkili bir şekilde diyalog kurduğunuz kişileri düşündüğünüzde sizce bu kişilerin hangi yönleri diyalogun etkili olmasını sağlıyor. Paylaşır mısınız?
- 5) Etkili diyalog kurulduğunda eğitime sağlayacağı faydalar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 6) Etkili diyalog kurmak neden önemlidir? Sizce etkili diyalogun kurulmadığı ortam nasıl olurdu?
- 7) Etkili diyalog kurulmasını sağlamak adına ne tür girişimlerde bulunulabilir.? Önerileriniz nelerdir?

EK-B: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

Evrak Tarih ve Sayısı: 24.03.2024-21775

	<p>T.C. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ YAYIN ETİK KURUL BAŞKANLIĞI ETİK KURUL KARARLARI</p>
<p>TOPLANTI TARİHİ: 22.03.2024 OTURUM SAYISI: 2024/06 TOPLANTIDA ALINAN KARAR SAYISI: 45</p>	
<p>Sayfa:33/45</p>	

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulu'nun 22.03.2024 tarihinde saat 14.00'da Prof. Dr. Mehmet Şirin ÇINAR başkanlığında online yapmış olduğu toplantıda aşağıdaki karar/kararları almıştır:

KARAR NO 2024/06-33. Danışmanlığını, Eğitim Fakültesi , Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Sevgi KOÇ'un yapmış olduğu, yüksek lisans öğrencisi Semra ERGİN'e ait, "Okul Yöneticisi, Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Eğitimde Diyalog" adlı tez çalışmasında kullanılacak olan anket incelenmiş olup, söz konusu araçların ilgili kişilere uygulanmasında Sosyal ve Beşeri Etik Kuralları ve İlkeleri çerçevesinde herhangi bir sakınca olmadığına toplantıya katılan üyelerin oy birliğiyle karar verilmiştir.

	<p>BAŞKAN Prof. Dr. Mehmet Şirin ÇINAR İlahiyat Fakültesi</p>	
<p>ÜYE Prof. Dr. Mehmet Zeki DUMAN Edebiyat Fakültesi</p>	<p>ÜYE Prof. Dr. Gülsen BAŞ Edebiyat Fakültesi</p>	<p>ÜYE Prof. Dr. Zafer KANBEROĞLU İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi</p>
<p>ÜYE Prof. Dr. Zihni MEREY Eğitim Fakültesi</p>	<p>ÜYE Prof. Dr. Murat ÜNAL Eğitim Fakültesi</p>	<p>ÜYE Prof. Dr. Mehmet Akif ARVAS İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi</p>

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=4575&eD=BSCCAT5HTZ&eS=21775> adresinden yapılabilir.

EK-C: Etik Beyanı

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

17/12/2024

Semra ERGİN

EK-D: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

17/12/2024

Tez Başlığı / Konusu

Okul Yöneticisi, Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Eğitimde Diyalog

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 80 sayfalık kısmına ilişkin, 29/11/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6 (Altı) dır.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içmediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

17/12/2024
Semra ERGİN

Adı Soyadı : Semra ERGİN
Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Bilim Dalı : Eğitimin Felsefi Sosyal ve Tarihi Temelleri
Statüsü : Y. Lisans X Doktora

DANIŞMAN
Doç. Dr. Sevgi KOÇ
17/12/2024

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR
...../...../20....
Refik GÜRBÜZKOL
Enstitü Sekreteri